

Marcilio Ficino

LIBER DE VITA

*een baanbrekend werk uit de Renaissance
over astrologie, gezondheid en magie*

inleiding en commentaar
door Charles Boer
vertaald door Jan de Graaf

Afbeelding: Domenico Ghirlandaio *Zacharias in de Tempel* (detail).
met Marsilio Ficino, (uiterst links)
en Cristoforo Landino, Angelo Poliziano and Demetrios Chalkondyles
1486-1490. Fresco. Santa Maria Novella, Tornabuoni Cappella, Florence, Italië.

LIBER DE VITA

*een baanbrekend werk uit de Renaissance
over astrologie, gezondheid en magie*

inleiding en commentaar
door Charles Boer

MARSILIO FICINO

filosoof en astroloog
Florence 19 oktober 1433 -
1 oktober 1499 Careggio

Hij werd geboren in Figline (tegenwoordig Figline Valdarno geheten) om 9 's-avonds "toen Saturnus in de Ascendant stond en daardoor een sombere horoscoop opleverde voor deze eerstgeboren zoon van de stadsarts en zijn helderziende echtgenote".

Zijn horoscoop vind je op bladzijde 15. Zon in Schorpioen; Maan in Steenbok. Je vindt ook een bespreking op mijn website via www.inspiratiesite.nl/gevorderden.html

ASTROLOGIE

Voor informatie over astrologie en het duiden van horoscopen:

BASICS in astrologie: over het duiden van planeten, tekens, huizen en aspecten, met o.a. de horoscoop van Julian Assange, de oprichter van WikiLeaks.

DE MYSTERIEPLANETEN

Uranus, Neptunus en Pluto, de spelmakers van het lot.

MILLENNIUM:

MUNDANE ASTROLOGIE de Mysterieplaneten in actie in de wereld vanaf 1945 - 2010

klik door naar <http://www.inspiratiesite.nl/achtergrond.html>

Terugggevonden teksten

Onlangs trof ik tussen oude aantekeningen een exemplaar aan van deze vertaling. Het gaat om de verklarende inleiding bij de uitgave van de Engelse vertaling van het boek van Ficino, met een verhelderende en informatieve beschrijving van de beginjaren van de Renaissance en de rol die Ficino daarin speelde. Het oorspronkelijke manuscript was nog gemaakt op een IBM schrijfmachine, nu maak ik er met gemak een pdf van, omdat ik het de moeite waard vind de tekst te behouden.

Ik hoorde over Marsilio Ficino via de boeken van James Hillman, de eigenzinnige 'Jungiaanse' psycholoog die, zij het voorzichtig, toch zoveel astrologie in zijn geschriften durft te doen. Hillman's fascinatie is de ziel, de psyche, het deel van de psychologie dat in onze tijd verloren dreigt te gaan. Lang geleden gaf hij in de Kosmos in Amsterdam een inspirerende workshop getiteld 'Melancholy and Depression' (melancholie en depressie), waarin hij liet zien hoe de oude alchemisten en astrologen, waaronder Ficino, met deze zielsziekten omgingen. Zoals verderop zal blijken, is deze aanpak beslist astrologisch te noemen.

Wat mijzelf betreft, ik ben gefascineerd door de innerlijke sterrenhemel en ben blij verrast dat er in de Renaissance al iemand rondliep die beweerde, 'dat er een complete hemel aan sterren en planetaire goden in ons aanwezig is.'

De Renaissance - een spiltijd

Grote veranderingen in de beschaving laten op meerdere plaatsen in de wereld de noodzaak ontstaan voor nieuwe denkramen. Dit idee is van de filosoof Karl Jaspers, die dit complexe gebeuren een 'spiltijd' noemde en vijf locaties aanwees waar ooit zo'n doorbraak plaatsvond: China, India, Perzië, Palestina en Griekenland. Het is inderdaad opmerkelijk dat de grote wereldleraren Confucius, Boeddha, Zarathoestra, Mozes en Socrates in een tijdspanne van een paar honderd jaar van elkaar leefden.

Wat hadden deze denkers gemeen?

De filosoof Peter Sloterdijk spreekt van een 'absolute

jan de graaf uitgeverij inspiratie

boeken op het gebied van astrologie en persoonlijke ontwikkeling door Jan de Graaf
KvK 29033590 - Btw nr 569 37 957 B 01 - Bank 54 25 580 - Zuwe 32 - 2411 ZK Bodegraven
www.inspiratiesite.nl - email: jang@inspiratiesite.nl - tel / fax: 0172 - 645950

imperatief, een centraal idee, een allesomvattend denkraam. Hij vat de huidige imperatief samen in de titel van zijn laatste boek: *'Je moet je leven veranderen'*. Want, wat de genoemde grote denksystemen en geloven gemeen hebben is, dat ze oproepen tot verandering, verbetering, bekering. Hij noemt de aldus ontstane mens de *homo artisa*, de mens in training. En hij zegt, dat wij ook nu in een hyper spil-tijd leven, een cruciale tijd waarin veel zal gaan veranderen. Er is een nieuwe absolute imperatief aan het ontstaan. Welke? Dat laat hij in het midden.

Cycli van de buitenplaneten

Als astroloog ga je dan meteen eens kijken hoe de cycli van de buitenplaneten hierop aansluiten. Komt natuurlijk het boek uit de kast wat hierover gaat: 'Golven' van Robert D. Doolard. Hij bespreekt de cyclus van 4000 jaar die begon tijdens de samenstand van Uranus, Neptunus en Pluto in Tweelingen rond 560 v. Chr. en die zal duren tot het jaar 3.367. In deze grote cyclus zijn diverse kleinere cycli aan te wijzen en één daarvan is het begin van de Renaissance.

Renaissance: Uranus-Neptunus conjunctie in Schorpioen

Van 1476 tot 1480 vond rond 29° Schorpioen de Uranus-Neptunus conjunctie plaats, de grote conjunctie met een cyclus van plm. 170 jaar die we in verband brengen met keerpunten in de wereldgeschiedenis.

Deze grote conjunctie hoort thuis in het rijtje 1480 (Renaissance - de wedergeboorte van de antieke polytheïstische cultuur); 1650 (opkomst grote natiestaten, einde 80-jarige en 30 jarige oorlog); 1820 (de kaart van Europa opnieuw ingetekend na het Congres van Wenen; geboorte Karl Marx en Charles Darwin die onze huidige denkbeelden nog steeds bepalen); 1993 (Europa één; wéér wordt de kaart van Europa opnieuw ingetekend; opkomst van de toverformules 'International Community' en 'Peace Process' (Arafat sliste volgens mij bewust, als een slang, als hij het zei)).

De horoscoop van Marsilio Ficino

Curieus is natuurlijk, dat de Mercurius in de horoscoop van Ficino op 28° Schorpioen staat - vrijwel exact conjunct de vernieuwende Uranus-Neptunus conjunctie. Niet zo gek dus, dat hij als het ware de spreekbuis werd voor de nieuwe tijd die aanbrak. Zie de bespreking van zijn horoscoop aan het eind van dit artikel.

Ficino's radix Mercurius (schrijverschap, boeken, ideeën communiceren) is dus onverbrekelijk verbonden met de grote conjunctie die de Renaissance begeleidde. Bij een geboortetijd van 13.14 uur staat deze Mercurius trouwens op zijn MC.

Hij was één van de belangrijkste humanistische filosofen uit de Renaissance en tevens de eerste 'psychologische' astroloog. Hij is bekend geworden door zijn vertalingen van Plato, maar zoals Charles Boer verderop uit de doeken doet is zijn werk over astrologie en magie sterk onderbelicht gebleven.

Liber de Vita ('Het boek over het Leven') werd gepubliceerd in 1489 en liet veel stof opwaaien. Ook in de Renaissance kon je niet zomaar van alles beweren. Voor ketterse ideeën kon je worden verbrand.

Jan de Graaf
Bodegraven, mei 2011

Deze tekst werd eerder uitgegeven als een Reader van de 3-jarige Opleiding Intuïtieve Astrologie & Procesbegeleiding.

MARSILIO FICINO

Ficino leefde ook politiek in een 'spiltijd'. Na de val van Constantinopel en het Byzantijnse rijk voor de Turken in 1453 vluchtten veel geleerden uit de stad naar Florence. Zij brachten Plato mee - en de Neoplatonici met hun opruiende denkbeelden. Renaissance (wedergeboorte) is dan ook de wederopstanding van de antieke Griekse geest.

Plato's ideeënleer

Van filosoof Plato is de gedachte afkomstig, dat alles wat bestaat voortkomt uit een idee, een oervorm of oerbeeld. De ideeën zelf zijn niet waarneembaar, wel de uitdrukking daarvan in de wereld om ons heen. Je kunt zien dat Ficino met zijn innerlijke sterrenhemel en Jung met zijn archetypen tot de school van Plato behoren.

Wereldwijde Renaissance

De meeste historici laten de 'Nieuwe Tijd' rond 1500 beginnen. Amerika is dan net ontdekt, en de politieke ontwikkeling in Europa neemt een dramatische wending. Maar, er is ook een innerlijke ontwikkeling.

Een bewijs, zowel voor de geldigheid van de astrologie als voor de 'spiltijd' theorie van Karl Jaspers is het feit, dat overal ter wereld ontwikkelingen zijn aan te wijzen die in deze periode een nieuwe tijd markeren.

Een tijdgenoot van Marsilio Ficino is Yangming (1472-1529), de belangrijkste Chinese denker uit de Ming dynastie, bekend om zijn ideële en intuïtieve benadering. Zijn 'opvoeding van het verstand' (xinxue, teaching of the mind) gaat niet uit van aanleren maar van het ontplooiën van inherente, reeds aanwezige kennis: intuïtie dus. Een duidelijke geestverwant van Ficino.

In deze periode wordt ook het perspectief ontdekt - wat tenslotte het revolutionaire nieuwe wereldbeeld van Copernicus.

OPLEIDING

Intuïtieve Astrologie •

Procesbegeleiding

Marsilio Ficino

Liber de Vita

een baanbrekend werk uit de Renaissance
over astrologie, gezondheid en magie

inleiding
en commentaar

Liber de Vita - ('Het boek over het Leven') gepubliceerd op 3 december 1489
Engelse vertaling: 'Book of Life' Translated and introduced by Charles Boer
ISBN 0-88214-212-7 Spring Publications, Woodstock, Connecticut; 5^e druk 1996
vertaling van de inleiding bij dit boek © Jan de Graaf 1999

Reader rond het thema archetypische astrologie
© vertaling 1999 Jan de Graaf
uitsluitend bestemd voor gebruik in de opleiding.

Marsilio Ficino's 'Book of Life' is alleen in het Engels of Italiaans te krijgen. Het boek zelf is verder alleen interessant als je in deze materie bent geïnteresseerd. Ik heb de inleiding vertaald omdat deze tekst aantoont, dat ook de zogenaamde psychologische astrologie een lange geschiedenis heeft en niet is begonnen bij Freud of Jung - en ook omdat hier blijkt dat de controverse tussen letterlijk en figuurlijk - tussen exacte voorspellingen of beleving en intuïtie - al in de 15^e eeuw werd gevoerd. Ik vind dit een leuk stuk, veel anekdotes en context rond de beginjaren van de Renaissance. Zoals je ziet is de inleiding geschreven voor kenners; maar volgens mij kun je gemakkelijk om bepaalde namen, termen en begrippen heen lezen als je weinig weet van filosofie.

Inleiding door Charles Boer

Illustratief voor de uitzonderlijk betreurenswaardige stand van zaken bij de studie van de Renaissance in de Engelssprekende wereld is het feit dat zoveel boeken van Marsilio Ficino nog steeds niet zijn vertaald. Zijn Commentaar op Plato's symposium over de liefde, zijn Commentaar op Philebus en een paar brieven is alles wat er is, naast een paar vertalingen van korte stukjes in algemene werken over Plato in de Renaissance. Waarom is Ficino, de belangrijkste *schrijver* tijdens de Florentijnse wedergeboorte, zo veronachtzaamd? Waarom besteden onze universiteiten zoveel aandacht aan Pico della Mirandola's opgeklopte 'Oratie op de Waardigheid van de Mens' - die inmiddels in diverse vertalingen beschikbaar is - en negeren ze Pico's leraar, de hogepriester van de Florentijnse Academie, de meest avontuurlijke filosoof van de hele Italiaanse Renaissance?

Het genie van Ficino, al tijdens zijn leven toegejuicht als de inspirerende kracht achter een aantal van de grootste dichters en schilders, filosofen en staatslieden, heeft bijna vijfhonderd jaar ongelezen liggen slapen in de bibliotheken van de westerse wereld. Het is ongetwijfeld tijd om deze slaap te verstoren, niet alleen vanwege de historische feiten, om onze kennis van de cultuur van de Renaissance, of om het eerbetoon dat wij duidelijk verschuldigd zijn aan deze vruchtbare geest die aan de wieg stond van de westerse verbeelding, maar zelfs, zoals de lezers van dit boek naar ik hoop zullen bemerken, om onze eigen psychologische afkomst te leren kennen en het ontstaan van wat wij nu nog steeds 'onze geest' en 'onze ziel' noemen.

Marsilio Ficino werd geboren in Figline (Valdarno) bij Florence op 19 oktober 1433 om 9 uur 's-avonds, toen Saturnus, zoals Ficino ons herhaaldelijk mededeelt, in de Ascendant stond en daardoor een sombere horoscoop opleverde voor deze eerstgeboren zoon van de stadsarts en zijn helderziende echtgenote.

In werkelijkheid was de horizon helemaal niet zo

somber, boven Florence verzamelden zich al spoedig vreemde sterren met maar weinig minder invloed dan Saturnus in de persoon van een tachtigjarige Griekse geleerde, Germisthos Pletho geheten, en zijn Byzantijnse keizer Johannes Palaeologos. Ze kwamen in 1439 naar een Concilie waarbij voor het eerst in duizend jaar een akkoord gesloten zou worden tussen de Griekse en de Latijnse Christelijke kerken. Germisthos Pletho was om filosofische redenen sterk tegen dit akkoord gekant (de Griekse traditie aanvaardde de Heilige Geest niet als een gelijkwaardig lid van de Drie-eenheid, en Pletho zelf haatte de Latijnse kerk), maar aangezien de keizer steun nodig had van het westen in zijn verloren strijd tegen de Turken, kreeg Mars voorrang boven de Heilige Geest, en in elk geval boven Pletho. In de bittere debatten die aan het akkoord vooraf gingen bracht Pletho zijn gehoor van geleerden en hoogwaardigheidsbekleders van de kerk in vervoering met zijn verbijsterende eruditie, maar stemde ze tegelijkertijd vijandig met zijn al te benijdenswaardige vertoon van kennis uit de eerste hand van Plato en de Neoplatonici.

De geleerden van de Latijnse kerk hadden alleen een wat oppervlakkige kennismaking gehad met Plato, want Aristoteles was al heel lang hun favoriete, en enige, Griekse filosoof. Wat ze over Plato hadden gehoord kwam uit verdraaide Aristotelische bronnen en beviel ze niet. Ze beschouwden Plato, en Neoplatonici als Plotinus en Porphyry min of meer als anti christelijk. Sommige Neoplatonici hadden immers gezegd dat wat goddelijk was in Christus ook aanwezig was in andere wonderdoeners zoals Apollonius van Tyana. Enkele aanwezigen bromden zelfs dat Pletho zelf wel eens een neoplatonische incarnatie van de duivel zou kunnen zijn. Maar, deze duivel kon Aristoteles ook aanhalen, want Pletho had in het Griekse origineel veel meer van hem gelezen dan de Italianen met hun incorrecte middeleeuwse vertalingen.

Gelukkig waren niet alle Florentijnen die daar aanwezig waren ontstemd door Pletho. Integendeel,

de machtigste man in de zaal, hoewel noch geestelijke noch geleerde, was enorm geïnteresseerd in wat hij over de oude filosofen te weten kwam. De bankier Cosimo de Medici wiens rijkdom de Florentijnse politiek en de Italiaanse cultuur beheerste nodigde de grote Byzantijnse geleerde uit voor het diner. Het werd Cosimo al snel duidelijk dat Florence een school moest beginnen voor het bestuderen van het Griekse gedachtegoed, en wel in het bijzonder de opwindende nieuwe Platonische filosofie. Hij had genoeg van de oude Pennenlikkers en hun Aristoteles die overal een antwoord op hadden. Cosimo zag dat Plato een cruciale vangst betekende, een waardevolle opening naar de antieke wereld die zich nu op haar beurt opende voor de moderne tijd. Plato was een grote, nog onontdekte stem uit de oudheid die zich met kracht liet horen na eeuwen verchristelijkte Aristotelische muggenzifterij. Cosimo, een van de weinige mensen die door rijkdom liberaal geworden was, besprak kennelijk met Pletho het idee om in Florence een Académia (naar de naam van Plato's eigen school) te stichten om al deze fascinerende nieuwe gedachten die uit Griekenland kwamen te propageren. Maar toen Pletho na het Concilie vertrok bleef het bij een plan.

Byzantium viel voor de Turken in 1453 en Cosimo's idee voor een Platonische Academie kwam pas weer tot leven in 1457 toen een andere grote Griekse geleerde, Johannes Argiropoulos naar Florence emigreerde om daar colleges over Aristoteles te geven, en, op verzoek, over Plato. Maar, waar was iemand te vinden die Cosimos's Academie op zich kon nemen? Argiropoulos was daar zeker niet geschikt voor want zijn officiële titel was 'Publieke Explicator van Aristoteles'.

Marsilio Ficino was een ziekelijke jongen die leed aan derdedaagse koorts en, zoals hij later in een brief gericht aan al zijn vrienden die maar bleven vragen naar zijn gezondheid zou schrijven: "Hou op met vragen - ik heb nog nooit een hele dag gehad waarop mijn lichaam sterk was - ik ben van nature vanaf mijn geboorte zwak!" Zoals iedereen natuurlijk weet is dit voor de kinderen van artsen niet ongebruikelijk, en helemaal niet voor de kinderen van ambitieuze artsen. Dokter Ficino had Cosimo behandeld en stond op bijzonder goede voet met Cosimos's zoon Giovanni, aan wie hij eens een paar flessen wijn uit Trebbiano stuurde - het standaard geneesmiddel van Ficino voor zowat alles - zoals Marsilio zelf ook zou ontdekken.

Met een succesvolle arts als vader zou Marsilio hebben kunnen zwichten voor de wens van zijn vader dat ook hij arts zou worden als hij niet zo'n opmerkelijk rare moeder had gehad. Die presteerde

het om voor allerlei mensen heel precies rampen te voorspellen - de dood van haar eigen moeder, de verstikking door een verzorgster van haar zeventien dagen oude kind en de val van zijn paard van haar eigen man, waarbij ze zelfs de juiste plek aangaf. (Marsilio's verklaring voor dit alles was dat sommige mensen hun lichaam kunnen verlaten en dingen kunnen zien omdat hun zielen zo puur zijn). Arnaldo della Torre, de uitstekende biograaf van Ficino, schreef Marsilio's neurasthenische temperament, zijn mystiek en zijn extases toe aan deze met grote devotie omringde 'gran signora', die leefde tot in de tachtig en pas een jaar of wat voor Marsilio stierf. Dat is een buitensporig grafschrift, zelfs voor een 'Italiaanse Mamma', maar hoe ze het ook voor elkaar kregen, de Ficino's slaagden er in om het laatste wat een ouder in een zoon wil voort te brengen: een filosoof.

Marsilio zal wel het eerst van Plato gehoord hebben van zijn leraar Latijn, Luca d'Antonio de Bernardi, tijdens het lezen van Cicero. Van hem leerde hij ook muziek en het bespelen van de lier, waarop hij zeer gesteld was. De beginselen van het Grieks leerde hij van Francesco di Castiglione. Zijn vroege educatie was echter, net als die van ieder ander, gebaseerd op Aristoteles. Hij studeerde bij Nicolò Tignosi da Foligno, een orthodoxe Peripathetische filosoof met een grote aversie tegen de praktijk van Argiropoulos en anderen om Platonisme met Aristotelisme te mengen. Ficino's eerste echte voorproefje van Plato kwam bij het volgen van de colleges die aan de universiteit van Florence werden gegeven door Cristoforo Landino, een vriend van zijn vader (en ook van Cosimo de Medici).

In 1451 (hij was toen 18) werd Ficino met hulp van zijn vader aangesteld als kapelaan of seminarist (wat kon je anders doen met een kind dat filosoof wilde worden), hoewel de jongen hongerde naar platonisme en neoplatonisme. Hij begon filosofische essays te schrijven waarvan hij er enige, in 1456, opdroeg en ook liet zien aan Landino die hem aanmoedigde om zijn Grieks te perfectioneren en zijn studie van Plato voort te zetten. Maar plotseling, toen hij 24 was, en net toen Johannes Argiropoulos in Florence zijn colleges over Plato begon te geven, onderging Ficino een geloofscrisis. Het kan best zijn dat al deze heidense studies het simpele geloof uit zijn jeugd jaren hadden ondermijnd, maar nog belangrijker was, dat hem als kapelaan door de Aartsbisschop van Florence plotseling het bijwonen van de colleges van Argiropoulos werd verboden. In plaats daarvan werd hij naar huis gestuurd, naar Figline. Het lijkt wel zeker dat hij heel erg graag bij Argiropoulos had willen studeren en dat hij het slachtoffer was van de

algemeen bekende afkeer van de Aartsbisschop niet alleen van het humanisme maar van alles wat met de oudheid te maken had. Hij beschuldigde Ficino van afvalligheid en beval hem in plaats daarvan Thomas van Aquino te bestuderen. Toen hij echter in Figline was teruggekeerd schreef Ficino in de winter van 1457 enigszins uitdagend een traktaat over genot en een commentaar op de Romeinse dichter Lucretius, een teken van zijn ontlukkend Epicurisme. In de zomer van 1458 stuurde zijn vader hem vervolgens naar de door Aristoteles gedomineerde medische faculteit van de universiteit van Bologna waar hij, zich ongetwijfeld ongelukkig voelend, verbleef tot 1459. Hij had in Florence medicijnen kunnen studeren en in de praktijk van zijn vader kunnen werken, maar de Aartsbisschop had zijn vader opgedragen om hem ver van Florence te houden.

Hij moet zich ellendig gevoeld hebben, en toch, zoals hij later zou schrijven, biedt Saturnus, de god van de melancholie zijn filosofische kinderen compensatie voor het ongemak dat hij veroorzaakt. In 1459 werd Marsilio plotseling door zijn vader teruggeroepen en zonder veel omhaal in het luisterrijke gezelschap van de grote Cosimo zelf geplaatst. Hij had Cosimo eerder ontmoet, in 1452 toen hij 19 was, waarschijnlijk na Giovanni de Medici gevraagd te hebben om een formele introductie te verzorgen (er is een brief van Giovanni, een ex-patient van dokter Ficino, gericht aan Marsilio waarin deze hem herinnert aan de vriendschap uit hun jeugd). Maar bij die eerste ontmoeting maakte Ficino ongeveer net zoveel indruk op Cosimo als al die stralende legioenen van zonen en dochters die destijds jaarlijks door hun ouders aan Nelson Rockefeller werden voorgesteld, en om dezelfde reden. Deze keer echter was het Cosimo zelf die hem bij zich liet komen. Hoewel er weinig bewijs voor is schijnt het dat Landino, misschien door alles wat er met deze jongen was gebeurd, medelijden had gekregen en Marsilio's essays onder de aandacht had gebracht van deze grote man (een andere theorie, nog charmanter maar minder geloofwaardig is, dat dokter Ficino dat zelf heeft gedaan) en Cosimo ervan kon overtuigen dat dit eindelijk de juiste man was voor de Academie. Desondanks wilde Dokter Ficino, de bezorgde vader, garanties van Cosimo dat zijn zoon levenslang onderhouden zou worden als hij dit werk ondernam en hij kreeg die ook. "U bent een dokter voor lichamen" schijnt Cosimo tegen hem gezegd te hebben, "maar hij is een dokter voor de ziel".

Marsilio werd aangezet om zijn Grieks te perfectioneren en Cosimo stelde voor om dat te doen bij Bartolomeo Platina (hij en Landino schijnen gedacht te hebben dat Argiropolos te Aristotelisch

was om hun jonge investering aan toe te vertrouwen). Zijn eerste werken, onder begeleiding van Platina, waren vertalingen van de Orfische en Homerische Hymnen. Cosimo kocht manuscripten van Plato in het Grieks en gaf ze aan Ficino om te vertalen, samen met een villa in de heuvels bij Careggi, het nieuwe thuis van de Florentijnse Academie. Ficino decoreerde het huis met astrologische symbolen (hij vond dat zulke beelden van de goden elke dag bestudeerd moesten worden), met een fresco van de Griekse filosofen Heraclitus en Democritus, de eerste huilend, de ander lachend en met een buste van Plato waarvoor hij een kaars neerzette die hij nooit uit liet gaan. Hij liet langs de vier muren van zijn studeerkamer een inscriptie in het Latijn aanbrengen: "Alle dingen worden door het Goede tot het Goede geleid, Wees gelukkig in het Heden, Hecht geen waarde aan Reputatie, Zoek geen Prestige, Schuw de Overmaat, Schuw Problemen, Wees gelukkig in het Heden".

Toen Cosimo in 1464 stierf had Ficino van veel teksten van Plato een vertaling gemaakt, die hij op bevel van zijn patroon moest voorlezen op zijn sterfbed. Hij was ook gereed gekomen met de vertaling van de geschriften van Hermes Trismegistos, waarvan hem gevraagd was nog vóór die van Plato een vertaling te leveren. Men dacht dat deze mystieke neoplatonische teksten, waarvan men nu weet dat ze uit de eerste eeuw na Christus stammen, Plato tot voorbeeld hadden gediend. Ze werden beschouwd als een soort 'oude theologie' die aan het Christendom voorafging en er in veel opzichten de basis voor legden.

Na de dood van Cosimo werkte Ficino voor Cosimo's zoon Piero en trad tevens op als leraar voor zijn kleinzonen Lorenzo en Giuliano. De kleine villa in Careggio werd een ontmoetingsplaats voor filosofen en kunstenaars maar ook voor de bankiers en staatslieden van het imperium van de Medici's. Ficino produceerde in deze jaren zijn beroemdste werk, 'De Platonische Theologie', een commentaar op Plato dat alle neoplatonische kennis die toen beschikbaar was omvat maar ook een behoorlijke hoeveelheid van zijn eigen verbeeldingrijke benadering. Maar, hij werd al snel bevangen door angst en onzekerheid en vanaf 1467 tot 1469 was Ficino de wanhoop nabij. Hij was zo in de ban en zo opgetogen over deze nieuwe Platonische manier om de verbeelding te gebruiken dat hij, net als Pletho voor hem, de neiging voelde om een heidense religie nieuw leven in te blazen. Maar hoever kon hij met dergelijke ideeën gaan voor de kerkelijke autoriteiten hem gevangen zouden zetten? De 'Platonische Theologie' was, voor een deel, een poging om een

neoplatonische religie te vormen, anderzijds was het voor deze gekwelde man eenvoudigweg ook een manier om de complexe eisen van zijn eigen ziel te begrijpen en de consequenties te overzien die het denken over de oude goden en de wereld om hem heen opriepen. En, ergens tussen de conventionele christelijke religie van zijn tijd en de studie van de oudheid ging Ficino een innerlijke grens over - zeker, hij ging binnen in een gebied dat Jung psychologie genoemd zou hebben.

Na veel kopzorg over waar hem dit zou leiden (hij zong Orfische hymnen onder begeleiding van zijn lier en voerde elk heidens ritueel uit dat hij kon bedenken) loste Ficino de crisis op een opmerkelijke manier op. Hij besloot om de weg van Augustinus te volgen die ook Platonist was geweest voor hij zich tot het christendom bekeerde. Ficino 'bekeerde' zich nu opnieuw tot het christendom, maar met een nieuwe kijk erop. Hij verklaart dit in zijn boek 'Over de christelijke Religie' waarin hij stelt dat er twee manieren zijn om naar religie te kijken, de gewone (waarmee hij problemen had) en een 'rationele', gebaseerd op de inzichten van Plato. Hij stond zichzelf niet toe een regelrechte heidense religie uit te oefenen en dus paste hij de christelijke religie aan bij zijn eigen doeleinden. Hij begon formele religieuze studies en werd tot Dominicaans priester gewijd in 1473.

Hij bleef echter op Carregi leven en werken. In 1474 liet Lorenzo de Medici, die na de dood van Piero zijn patroon van de Medici familie was geworden, hem benoemen tot rector van de kerk van San Cristofano te Novoli, waar hij geen taken te vervullen had. En nu, met nog grotere ijver dan daarvoor, werkte hij om de 'prisca theologia' of oude theologie tot leven te brengen en te interpreteren, overtuigd als hij was dat deze ontstaan was in Perzië bij Zoroaster en in Egypte bij Hermes Trismegistos, opnieuw ontdekt door Orpheus in Thracië en vervolgens door Pythagoras in Griekenland en Italië, en geperfectioneerd door Plato. Als het christendom er het eindresultaat van was - en als dat alles was wat er was - was hij bereid om vandaar uit verder te kijken.

Toen Pico della Mirandola in 1484 in Florence aankwam, op de dag en zelfs op het uur af dat de Plato editie van Ficino werd gepubliceerd, stelde hij meteen voor dat Ficino Plotinus zou vertalen. Cosimo had gehoopt dat Ficino deze auteur na Plato ter hand zou nemen en de suggestie van Pico kwam op hem over als de stem van Cosimo, sprekend vanuit zijn graf. Het derde deel van wat hij zijn 'Liber de Vita' zou noemen begon met een commentaar op een gedeelte van de 'Enneaden' van Plotinus, getiteld 'De Favore Coelitus Hauriendo'. Ficino was met dit

commentaar gereed op 10 juli 1489 en noemde het 'De Vita Coelitus Comparanda'. Op 7 augustus 1489 las hij een tractaat van de hand van Arnaldo della Villanova over hoe men het proces van ouder worden kon vertragen. Het boek was slecht geschreven zegt Ficino de volgende dag in een brief aan Pico en moeilijk te begrijpen. Hij besloot een eigen boek over dit onderwerp te schrijven, dat hij op 29 augustus 1489 af had. Hij schijnt elke dag een hoofdstuk geschreven te hebben, een 'hoofdstuk' betekende eenvoudigweg het totaal van wat hij die dag geschreven had. Bij het schrijven van dit boek, zegt hij in een andere brief aan Pico, dacht hij niet zozeer aan het vertragen van de eerste tekenen van ouderdom bij zichzelf, als wel hoe vast te houden aan wat hij nog over had! Hij noemde dit boek 'De Vita Producenda'. Daarna besloot hij om de beide boeken te combineren, tezamen met een stuk dat hij in 1480 geschreven had, getiteld 'De Cura Valetudinis Eorum Qui Incumbunt Studio Litterarum' (Over het zorgen voor de gezondheid van hen die zich bezig houden met de studie der letteren). Dit boek was oorspronkelijk geschreven als een poging om geleerden te adviseren aangaande de pestepidemie die Florence destijds teisterde. Hij reviseerde veel van de eerdere tekst en noemde de nieuwe versie 'De Studiosorum Sanitate Tuenda'. Hij noemde de drie boeken samen zijn 'Liber de Vita', hoewel hij er ook naar verwijst met andere namen, waaronder 'De Vita Triplici' of eenvoudigweg 'De Vita'.

Het derde boek bleek het controversieelst te zijn. Zelfs tijdens het schrijven ervan schijnt Ficino zich de meningsverschillen gerealiseerd te hebben die zouden ontstaan vanuit zijn beschrijving van beelden, de kracht van de planeten over de menselijke wil en de geldigheid van oude magie en astrologie. De lezer zal gemakkelijk zijn ergernis kunnen ontdekken, de uitvoerige manieren waarop hij zichzelf buiten schot tracht te houden, zijn tegenzin om toe te geven dat hij niets anders doet dan beschrijven wat anderen hebben gezegd. Zelden worden we er zo treffend aan herinnerd wat een evangelische politiestaat de Renaissance kon zijn.

We moeten ons daarbij ook bedenken, dat Pico della Mirandola slechts twee jaar daarvoor brutaalweg naar Rome was afgereisd om driehonderd (voor het grootste deel dwaze) stellingen te verkondigen waarbij hij iedereen uitdaagde om ze te weerleggen. Ficino had hem daarin aangemoedigd, maar het schijnt nu eenmaal zo te zijn dat Ficino iedereen overal in aanmoedigde en als het er, zoals in dit geval, om ging partij te kiezen tussen een jonge onstuimige vriend en de bezadigde genadelozen in het Vaticaan, had hij er des te meer plezier in.

Het gehoor van bisschoppen en professoren was niet onder de indruk en Paus Innocentius de VIIIe beschuldigde Pico van afvalligheid. Veel van deze stellingen bestonden eenvoudigweg uit ongenueanceerde ideeën van Ficino - behalve waar Pico zijn eigen recent verkregen kennis van het Hebreeuws aan de man trachtte te brengen en beweerde dat magische woorden alleen werkten in het Hebreeuws, de originele goddelijke taal. Deze hele episode liet in Rome een bittere nasmaak achter over die geprivilegieerde nieuwlichters in Careggi. Daarbij kwam nog dat de 'Heptaplus' het boek van Pico over een Kabbalistische interpretatie van de schepping, op 9 maart 1489 verscheen; slechts een paar maanden vóór de boeken die Ficino nu aan het schrijven was.

De paus liet weten dat hij tegen dit boek van Pico eveneens bezwaren had. Pico distantieerde zich later zoals bekend van alle astrologie en magie en nadat hij onder de invloed van Savonarola gekomen was zei hij dat dit een jeugdzonde was geweest. Maar, in zijn brieven beweert Pico dat het Ficino zelf was die hem er toe aanzette om zich tegen astrologie te keren en om te beweren dat er niemand was die meer tegen astrologie was dan Ficino en dat op de momenten wanneer hij en Ficino op Careggi grappen maakten, zo die niet de priesters op de hak namen, toch vooral gingen over de goedgelovigheid van de astrologen. Bij dit alles schijnt Pico echter, zoals Lynn Thorndike als eerste opmerkte, niet begrepen te hebben hoe diep Ficino's engagement was ten opzichte van astrologie en magie. Hij was een hopeloze letterknecht (hij was een volgeling van Aristoteles toen hij Ficino voor het eerst ontmoette) en nam alles letterlijk wat leidde tot zijn hopeloze moeilijkheden in Rome, zijn ongeïnspireerde schrijverij tegen astrologie en zijn uiteindelijke kwetsbaarheid voor de zelfgenoegzame kwezelarij van Savonarola. Hoewel Pico een noodzakelijk en gewaardeerd soldaat was tijdens de oorlog die Ficino op vele fronten voerde tegen de middeleeuwse geest (en Thorndike zou wel eens te hard over hem geoordeeld kunnen hebben omdat hij aan de verliezende hand was) is het geen wonder dat Ficino, met Pico achter zich, was voorbereid op een vijandige ontvangst van zijn 'Boek over het Leven'.

Een vijandige ontvangst is precies wat hij kreeg. Niet zodra was hij gereed met het boek of het werd door verschillende kerkelijke vijanden aangevallen als een werk van demonische magie en necromantie. Men rapporteerde Ficino bij de paus, dezelfde Innocentius de VIIIe waarmee Pico van doen had gehad. Op 15 september 1489 schrijft Ficino een brief naar drie vrienden, de 'drie Peters' Nero, Guicciardini en

Soderini waarbij hij de strategie uiteenzet die ze moeten gebruiken om hem te verdedigen en waarin hij verklaart dat zijn magie niet demonisch is maar natuurlijk. In deze brief zien we duidelijk de geamuseerde houding die Ficino tijdens deze crisis aanneemt. De ontvangers van deze brief behoorden tot de machtigste families van Florence maar werden, naast andere hen toebedeelde taken, op een grappig bedoelde manier gevraagd om Ficino's beroemdere vrienden Landino, Poliziano en Pico op te trommelen. Als Ficino hen vraagt 'om die Hercules Poliziano op te porren' (die weinig op had met astrologie) moeten we bedenken dat deze dichter, een 'uomo delicato' zoals de Italianen plegen te zeggen, zo ver af stond van een Hercules te zijn als je maar kunt voorstellen. En als Ficino hen opdraagt om Pico, 'onze Phoebus' te smeken zijn pijlen af te schieten en het monster Pytho te doden 'die opnieuw oprijst uit het moeras', er aan toe voegend, dat wanneer Pico begint te schieten 'hij dit hele giftige stelletje met één schot zal doden' moeten we weten dat juist het omgekeerde het geval was: het monster had Pico na de Romeinse periode en opnieuw na de publicatie van zijn 'Heptaplus' behoorlijk te pakken gehad. En als het er op aankwam was Pico zonder meer een slecht schutter. Wat Landino, 'onze Amphion', betreft kun je je voorstellen hoe deze 65 jarige professor in Welsprekendheid en Poëzie zijn lier zou kunnen gebruiken als een stuk geschut.

Ficino had alle reden om bang te zijn gezien zijn positie met dit boek, maar hij verloor geen moment zijn humor of, anders dan Pico, zijn kijk op de situatie. Hij wist precies wat hij moest doen en wie hij moest opzoeken om als winnaar uit de strijd te komen, een gave die samenhangt met zijn verbeeldingskracht en die we kunnen toeschrijven aan de flexibiliteit van zijn polytheïstische opvattingen en zijn vaardigheid in het vermijden van de valkuil van letterlijke verklaringen.

De brief aan de 'drie Peters', zijn 'Apologie', werd afgedrukt aan het slot van de eerste editie, tezamen met een brief aan drie andere vrienden van de Academie, Canacci, Canigiani en Corsini, op wiens namen Ficino grapjes maakt door ze zijn 'canes' (jachthonden) en 'cursores' (jagers) te noemen - in het Italiaans is de grap treffender. Filippo Valori, die de uitgave van Ficino's Plato vertalingen had betaald, betaalde nu voor 'Het Boek over het Leven', dat werd gepubliceerd op 3 december 1489. Er werden exemplaren gestuurd naar bevriende bisschoppen en kardinalen in de hoop dat ze een goed woordje zouden doen bij de Paus. Ficino schreef aan Antonio Calderini op 27 mei 1490 met het verzoek om een exemplaar aan de grote humanist Ermolao Barbaro

te geven. "Iedereen die mijn boek leest" schreef Ficino aan Calderini, "en die een gezond, helder verstand bezit, zal duidelijk zien dat ik het heb geschreven met oprechtheid, een devote geest en met respect voor religie." Pas in Juni 1490 was Ficino er gerust op dat de Paus het boek niet in de ban zou doen en kon hij beginnen met het vertalen en becommentariëren van Plotinus - een publicatie die in mei 1492 het licht zag, een maand te laat voor zijn beschermheer Lorenzo de Medici.

We kunnen ons afvragen: wat was de betekenis van 'Het Boek over het Leven' voor Ficino en voor zijn vrienden? In zijn aanbevelingsbrieven aan Lorenzo de Medici, Filippo Valori en de Koning van Hongarije zegt hij dat hij hoopt dat ze het boek zullen bestuderen en zodoende lang en gezond zullen leven - Lorenzo had een grote neus maar kon niets ruiken en Ficino heeft mogelijk aan hem gedacht als hij in dit boek zoveel aandacht besteedt aan geur en geest en hij zal ook vaak aan hem hebben gedacht omdat hij door de jicht vaak ernstig ziek was.

Ficino zelf was 56 in 1489, en zoals hij ons in de tekst laat weten, beschouwd hij zichzelf als een oude man (hoewel hij pas 10 jaar later dood zou gaan, in 1499). Natuurlijk had hij medicijnen gestudeerd en zijn vader bij zijn werk geobserveerd. Zijn moeder was in de tachtig en kreeg veel aandacht van haar druk bezette zoon en adviseerde over haar gezondheid. Ongetwijfeld zijn sommige adviezen voor haar dieet op deze pagina's terecht gekomen. Maar de bron van de meeste stof in het boek moet zijn eigen ervaring met depressie zijn geweest. Zijn hele leven lang was hij een melancholicus, geboren onder het onheilspellende teken van Saturnus en daarvoor had hij een unieke en opmerkelijke therapie ontwikkeld voor zichzelf en voor zijn collega melancholici aan de Academie (die zichzelf allemaal als Saturnaal beschouwden) gebaseerd op een polytheïstische, verbeeldingrijke ordening van psychologische gemoedstoestanden en gevoelens.

Melancholie was volgens hem een natuurlijke toestand van de ziel in het lichaam, en in het bijzonder de geleerde of filosoof was daar vatbaar voor. Ficino is op dit punt ook cosmologisch gezien veel gecompliceerder dan het christelijke standpunt zoals vastgelegd door Augustinus ('onze harten zijn rusteloos, o Heer, totdat ze rusten in U'). Voor een neoplatonist is het zo dat de ziel niet in het lichaam wil zijn, melancholie is zijn roep om bevrijding. Ficino is dus de bron van dit in de Renaissance wijd verbreide idee, zoals door Panofsky en Saxl is aangetoond in hun studie getiteld 'Saturn and Melancholy' over de kunst in de Renaissance.

Maar hoewel de standaard Middeleeuwse kijk op melancholie dikwijls leidde tot ontkenning van het lichaam en ascetische kloosterpraktijken als antwoord op het dilemma van de gekwelde ziel, baseerde Ficino's 'therapie' zich op het idee dat de psyche het thuisland is van vele godheden, een hele hemel in onszelf, zoals hij vaak placht te zeggen. Zij die door de droge en depressieve invloed van Saturnus worden geplaagd moeten Jupiter te hulp roepen en een beetje 'Jovialiteit' in hun leven binnenlaten als tegenwicht of 'tempering' van de Saturnale tendens tot sombere extremen en droge filosofische buien. Ze moeten ook een beetje Phoebus Apollo, de Zonnegod, toelaten door het gezelschap te zoeken van 'Zonnige mensen' (hij adviseert blondines!).

Saturnale mensen moeten zich buiten hun donkere, sombere werkruimten begeven en wandelingen maken in stralende tuinen. Ook de eisen die het seksuele leven stelt moeten niet worden ontken, want Venus moet een plek krijgen willen we niet verworden tot steriele onderdanen van het Koninkrijk van Saturnus, dat wordt bevolkt door benepen oude mannen. Het is zelfs zo dat Ficino's openhartige taal en onomwonden beschrijvingen van seks een schokkende ervaring kan zijn voor sommige lezers, vooral als ze vergeten dat hij in een tijd schreef toen in Italië veel gemakkelijker met dit onderwerp werd omgegaan dan in de eeuw daarop, toen vrouwen, onder Spaanse invloed, als ze in de rouw waren die vreselijke zwarte kleren gingen dragen, wat sommigen tot op de dag van vandaag nog doen. In het psychische landschap van Ficino hebben, naast Venus, ook Mars, Mercurius en de Maan zo hun eisen.

Zijn doel gaat echter verder dan het verlichten van melancholie door te goochelen met astrologische beelden en symbolen. Hoewel deze goden planeten zijn die door de oude astrologen en meer recent door de Arabieren werden bestudeerd om hun invloed op het menselijk gedrag te achterhalen, is Ficino niet iemand die dit letterlijk neemt. Het is belangrijker om de directe inwerking te erkennen die deze goden hebben op onze verbeelding, zegt hij, dan het mogelijke effect dat ze zouden kunnen hebben op ons levenslot. Het is duidelijk dat Ficino druk bezig is om oude astrologische wijsheden tot een nieuw psychologisch systeem om te bouwen. Zijn grootste interesse is de ziel en hoe ermee te leven. Hij erkent dat we veel kunnen doen om de invloed die deze goden hebben op ons leven te begrijpen en te 'temperen' (één van zijn favoriete woorden), maar waar het tenslotte op aankomt is om met ze te leren leven. Ze komen ook niet zonder geschenken, zelfs Saturnus niet.

Op een keer, toen hij ten prooi was aan een bijzonder depressieve bui zei Ficino's vriend Cavalcanti tegen hem, dat hij moet ophouden met mopperen en herinnerde hem er, tot Ficino's genoegen, aan, dat Saturnus, ondanks zijn inherente melancholie, zijn werk had verdiept.

Door zich voor te stellen dat het leven wordt geregeerd door planetaire goden, die elk heersen over bepaalde bloemen, voedsel, dieren, metalen en manieren van doen tilt Ficino de wereld en het leven op aarde uit de dode categorieën waarin zijn door Aristoteles beïnvloedde tijdgenoten denken en bezielt het ten diepste. Plotseling wordt alles opnieuw geboren, alles komt tot leven in een numineuze betekenis die groter is dan de mens. Plotseling wordt de wereld gezien als een tuin vol geschenken die de goden ons hebben toegedacht. Plotseling zien we hier de Renaissance, de wedergeboorte.

Maar, het gaat niet alleen om de wedergeboorte van de ziel, zoals Michelangelo, die ook aan het hof van de Medici's woonde en die Ficino's huis in Careggi vaak bezocht, ons voorhoudt. Hij begreep Ficino's bijna ongeëvenaarde begrip voor het belang van het lichaam en zou niet lang daarna het magnifieke beeld van David creëren. In een brief aan Pico della Mirandola stelde Ficino ooit voor dat ze Prometheus zouden navolgen om samen een mens te scheppen met, ironisch bedoeld, de aantrekkelijke Pico als ziel en Ficino, die een bochel had, als lichaam.

Hoewel hij het oude systeem van de vier humeuren of sappen niet verlaat, stelt hij dat ook deze onder de planetaire en psychologische invloed van de goden staan. Galenus is hier zijn bron, maar de leer van de vier humeuren was al deel van een zogenaamde 'Hippocratische Verzameling' aan teksten, die voor het eerst verschenen in het geschrift 'Over de aard van de Mens', dat door Aristoteles werd toegeschreven aan Polybus, de schoonzoon van Hippocrates. Ziekte werd in de oudheid gewoonlijk gezien als een verstoring van de balans van de humeuren, die van nature tenderen naar evenwicht maar van tijd tot tijd op tilt slaan. Ficino deelde die mening en besteedde extra aandacht aan het humeur zwarte gal of melancholia en hoe te vermijden om dit overmatig zou stromen.

De humeuren of sappen die door het lichaam stromen zijn bloed (sanguis; vandaar sanguinisch), flegma (pituita), zwarte gal (melancholia) en gele gal (chole, vandaar: cholerisch). Niet alleen deze theorie van de humeuren kwam van Galenus, in de 4^e eeuw hofarts van Keizer Marcus Aurelius, maar ook zijn theorie over de natuurlijke, de dierlijke en de vitale

levensgeesten. Naast lucht verlevendigen deze drie soorten levensgeesten het lichaam. De natuurlijke levensgeest ontspringt in de lever, waar hij de aderen binnengaat als bloed. Een deel hiervan gaat naar de rechter ventrikel, verplaatst zich langzaam als donker bloed naar de linker ventrikel, vermengt zich met de lucht in de longen en wordt zo de hogere vitale levensgeest, het principe van aderlijk bloed. Dit aderlijke bloed verplaatst zich vervolgens door het lichaam heen; een deel ervan gaat naar de basis van de hersenen, waar het wordt omgezet in dierlijke geest die via de zenuwen door het lichaam wordt gedistribueerd. Ficino was niet de eerste om in deze humeuren en levensgeesten een goddelijke invloed te zien. De antieke Griekse geneeskunst, van Hippocrates tot Galenus, zag zowel voor wat betreft ziekte als genezing een relatie met de goden. Een opmerkelijke zinsnede in 'Heilige Ziekte', een geschrift uit de 'Hippocratische verzameling' van teksten illustreert dit. 'Het is niet nodig om deze ziekte in een speciale categorie onder te brengen omdat ze goddelijker dan de andere zou zijn' zegt de tekst luchtig, 'want ze zijn allemaal goddelijk en allemaal menselijk'.

De originaliteit van Ficino ligt in het feit dat hij al deze fysiologie en psychologie op een nauwkeurig en gedetailleerd uitwerkt en vervat in een concept van beeldend polytheïsme. Voor de eerste keer in de geschiedenis worden zowel de astrologische wijsheid uit de oudheid als de dialogen over de ziel van de Neoplatonici, de Griekse, Romeinse, Arabische en Italiaanse medische en dieetkundige verhandelingen, de kruidenleer en alchemistische praktijken in verband gebracht met de heersende psychologische conditie van een verbeeldingrijke, depressieve frater die leefde in de grootsheid van Europa's rijkste familie.

Het is deze psychologie die eer doet aan de eeuw van de humanisme, hoewel deze frase, vooral tegenwoordig, besmeurd schijnt te zijn door onze wereldlijke misvattingen over de mens als maat aller dingen. Voor Ficino zijn de goden de maat en de mens slechts de ontvanger van hun gaven. Dus, terwijl er hier een diepe depressie heerst (van Saturnus) is er ook grote vreugde (van Venus en Jupiter).

In een brief aan een vriend, Matteo d'Arezzo, kijkt Ficino een jaar na het verschijnen van De Vita met genoegen terug en herinnert zich hoe hij het schreef: 'in de zomer, tussen de bloemen', in de velden van Careggi. Aan dit genoegen werd, zoals de lezer zal ontdekken, misschien een behoorlijke hoeveelheid wijn (van Bacchus) toegevoegd en heel wat humor

(van Jupiter, Venus en Mercurius). Ficino wordt door zijn eerste biograaf Corsi beschreven als melancholiek maar 'en public altijd opgeruimd en met een goed humeur' en in zijn gesprekken altijd 'vol geestigheden, grapjes, gelach'.

Ficino's reputatie in de geschiedenis van de filosofie is veel te lang gebaseerd geweest op zijn uitgebreide vertalingen van Plato en de invloed daarvan op de Renaissance. De meeste studies over Ficino, zoals die van Kristeller, hebben de nadruk gelegd op zijn Platonische kant en zijn Hermetische vrijwel genegeerd. Hij was de eerste die de Hermetische teksten in het Latijn vertaalde en er op voortborduurde in de rest van zijn werk, zodat hij de occulte traditie van zijn tijd aanzienlijk verrijkte (hoewel 'occult' in die tijd wat anders betekende dan nu). Florence was al veel langer een centrum van magie, en astrologie was toen voor een welopgevoed man net zo'n serieus en net zo'n controversieel onderwerp als psychologie dat nu is.

Dankzij het briljante werk van Frances Yates en D.P. Walker raakt deze kant van het werk van Ficino nu beter bekend, hoewel men in onverdachte bronnen als de Columbia Encyclopedia nog steeds een belachelijk korte en slecht geïnformeerde schets kan vinden zoals die maar al te lang model heeft gestaan voor de typisch Angelsaksische visie ("Hij vertaalde Plato in het Italiaans (1482) en zijn versie wordt nog steeds beschouwd als de beste in het Italiaans. Zijn belang ligt in dit werk, omdat zijn overige geschriften onbetrouwbaar zijn en niet origineel.")

Het negatieve resultaat hiervan spreekt uit samenvattende typering en als die van John Addington Symonds, die beweert dat Ficino 'een onintelligent eclecticisme' tentoonspreidde. Deze visie, en de vooroordelen van andere negentiende-eeuwse Britse estheten schijnt op zijn retour te zijn. In de laatste jaren hebben de boeken van James Hillman nieuw licht geworpen op het geïnternaliseerde polytheïsme dat achter Ficino's (en Hillman's eigen) psychologie van de ziel ligt. Hillman toont aan dat Ficino's werk psychologie is van grote subtiliteit en diepte. Terwijl Ficino altijd beweerde dat er een complete hemel aan sterren en planetaire goden in ons aanwezig is, was er een twintigste-eeuwse archetypische psycholoog voor nodig om de betekenis daarvan opnieuw op te graven. De uitleg die Hillman geeft aan Ficino's werk betekent frisse lucht voor een onderwerp dat door alles letterlijk opvatten, verkeerde veronderstellingen en Germaanse systematiek alle kraak en smaak verloren had.

Het werk van Hillman redt Ficino op zijn minst van de Angelsaksen en Germanen en brengt hem terug naar Italië - in een van zijn artikelen herinnert hij Italiaanse psychologen eraan dat Ficino één van hun voorgangers is. Het boek 'The Planets Within' van Tom Moore dat binnenkort uitkomt is een verdere analyse van de astrale psychologie van Ficino. Het richt zich vooral op het derde deel van De Vita en behelst de eerste grootschalige exploratie van dit werk; als het goed is zou dit veel kunnen doen om deze kant van Ficino's reputatie toegankelijk te maken voor een breder publiek dan de gespecialiseerde academische wereld.

Door psychologische benaderingen als deze kunnen we een glimp krijgen van De Vita als het soort advies dat de Medici's kregen als ze zich tot hun residentiele archetypische (het woord is van Ficino) therapeut wendden voor hulp. Je zou je dus kunnen afvragen: hoe goed was dit advies?

Als je sommige substanties in ogenschouw neemt die Ficino aanbeveelt om in te nemen was dat ronduit vreselijk. Cosimo, Piero, Giuliano, Lorenzo de Medici - allen waren grote delen van hun leven aan bed gekluisterd met jicht, wat niet verwonderlijk is als ze inderdaad sommige van deze dingen hebben gegeten. Nog erger is, dat een auteur van een boek getiteld 'hoe een lang leven te leven' zich aangesproken moet hebben gevoeld toen hij werd geconfronteerd met de dood, op jonge leeftijd, van zoveel van zijn vrienden - niet alleen Lorenzo stierf jong, Pico haalde net de 31 en Poliziano werd 40.

Misschien moet de Rijksdienst voor de Keuring van Waren een waarschuwingssticker aan het boek laten hechten opdat de lezers de recepten van Ficino niet gaan uitproberen. Hier is zo'n waarschuwing, van William Turner, de zestiende-eeuwse Engelse kruidendokter die een boek schreef over *theriaca* (de stroop die Ficino altijd klaar had staan als middel tegen alles, gebaseerd op een recept van Galenus) en die nog steeds van toepassing is:

"Ondanks het feit dat zowel Galenus als Aetius voldoende waarschuwing hebben gegeven aan alle mannen en vrouwen, op welke leeftijd, bij welke constitutie en bij welke ziekten deze medicijnen schade doen of goed zijn voor de ontvangers ervan, desalniettemin opmerkende de enorme domheid en grofheid van veel Engelsen die niet kunnen begrijpen wat duidelijk wordt gezegd en de ezelachtige stijfhoofdigheid van sommige anderen die zich van zulke waarschuwingen niets aantrekken maar brutaalweg moordenaars worden van zichzelf door God's creaturen te misbruiken, ze niet toedienen op advies van de dienaren en ambtsdragers van de

Almachtige God, de geleerde artsen, maar ze buiten de gestelde tijden en in buitensporige mate innemen, zonder enige consideratie, alleen hun eigen oordeel volgend of anders het advies van een of ander seniel oude wijf of de een of andere kakelende marskramer of halfzachte uit zijn nek kletsende kwakzalver, kan ik mezelf geheel niet verantwoordelijk voelen, behalve dat ik een waarschuwing wil geven aan alle mannen en vrouwen die deze medicijnen zullen gebruiken dat ze deze niet overhaast en zonder voorzorg innemen, zonder het advies en goede raad van een geleerde arts die ze kan vertellen of ze geschikt zijn voor hun geaardheid en constitutie en ziekten of niet."

Maar, Ficino zou de eerste zijn geweest om toe te geven dat het imaginaire proces verbonden aan zulke medicijnen het geheim was van gezondheid, en in dat opzicht was zijn advies bijzonder goed. In dat opzicht

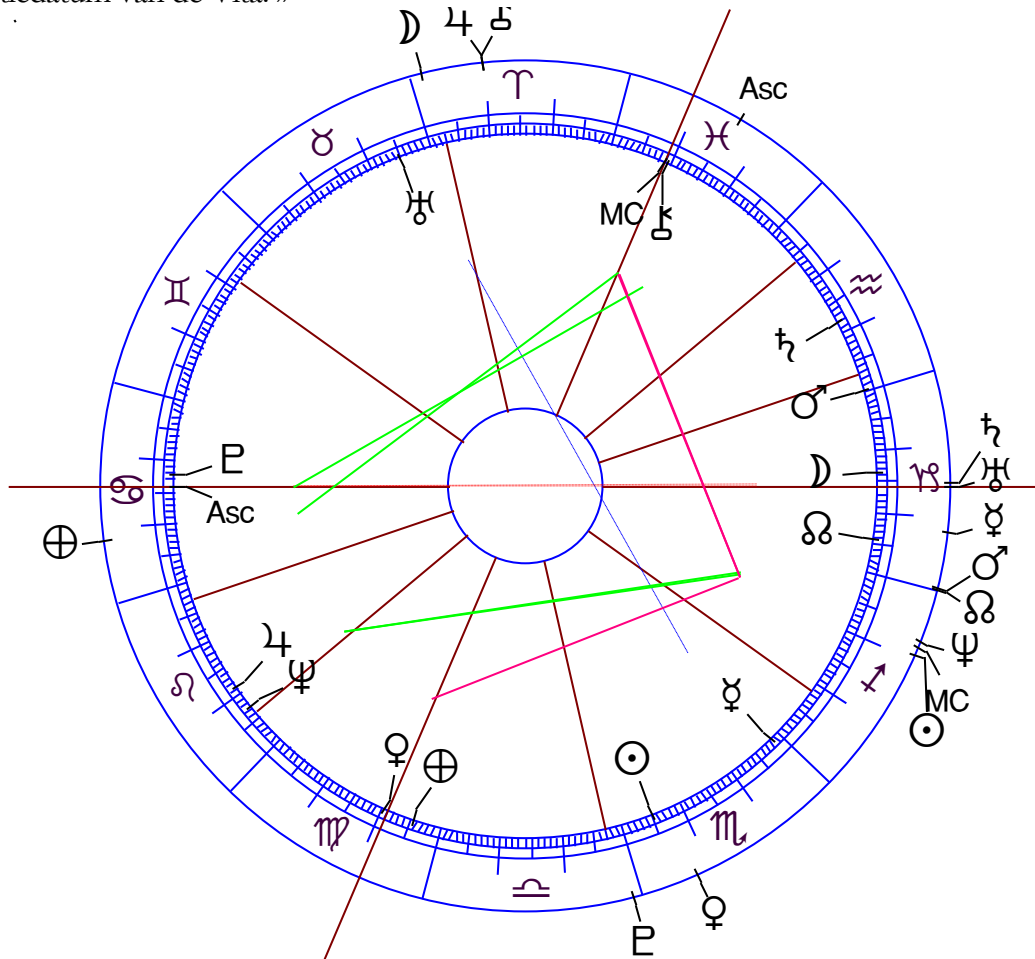
Charles Boer

is het ook zo, dat zijn reputatie ondergewaardeerd en veronachtzaamd is geweest, misschien omdat het zo lang in de handen gelegen heeft van de faculteiten voor filosofie en kunstgeschiedenis.

Voor diegenen van ons die nu zijn verbeeldingrijke kant lezen (hermetisch, astrologisch, occult, magisch, demonisch, astraal, alchemistisch - woorden die de moderne verbeelding bijna oproepen) is hij de grootste polytheïst van de menselijke psyche. Als hij gelezen wordt vanuit het perspectief van de ziel is Ficino niet alleen de man die de filosofische koers uitzette voor een groot deel van de Italiaanse Renaissance, maar ook een groot psycholoog. Hij zou wel eens de eerste psycholoog van de moderne wereld kunnen zijn.

De horoscoop van Marsilio Ficino

Marsilio Ficino werd geboren op 19 oktober 1433 in Figline (tegenwoordig Figline Valdarno geheten) om 9 's-avonds "toen Saturnus in de Ascendant stond en daardoor een sombere horoscoop opleverde voor deze eerstgeboren zoon van de stadsarts en zijn helderziende echtgenote". Op de genoemde tijd is de Ascendant 14° Kreeft met Saturnus op 12° Waterman in 8 - Saturnus maakt op die tijd een *inconjunctie* met de Ascendant. Karen Hamaker heeft een horoscoop in haar bestand met een geboortetijd van 13:14; bron Ficino zelf in een brief - dan komt Saturnus wél in het eerste huis. Ik hou maar even de tijd aan als in dit boek genoemd. Hoe dan ook, Maan in het Saturnale teken Steenbok naakt niet direct vrolijk en alle persoonlijke planeten inclusief Ascendant en Midhemel staan in ingetogen tekens. Zon in Schorpioen worstelt traditioneel dikwijls met zichzelf; maar die Jupiter in de vurige Leeuw - (zie zijn opmerkingen over Jovialiteit!) inconjunct Maan kunnen best die plotselinge opgeruimde en overmoedige buien opleveren. Saturnus in het luchtteken Waterman in 8 staat in een inferieur teken ten opzichte van zijn water-Zon (waarmee Saturnus een wijd vierkant maakt) - zijn fascinatie en zijn worsteling met het Saturnale zijn daardoor eerder te verklaren dan vanuit het aspect met de Ascendant (of Saturnus in 1) - plus het feit dat iedereen in die tijd vond dat je melancholicus moest zijn wilde je iets voorstellen - Michelangelo ging er ook prat op. Melancholie - zwarte gal - nam in de 17^e en 18^e eeuw bijvoorbeeld epidemische vormen aan onder de Engelse adel en werd daarom wel de Engelse Ziekte genoemd. De standaard kuur was: op reis (Jupiter) naar Italië (Zon) om daar de antieke cultuur te bestuderen en rond te dwalen tussen de ruïnes (een homeopathische dosis Saturnus!). Vraagpunt is altijd of je bij de duiding de toen nog niet ontdekte buitenplaneten mag gebruiken - Pluto op de Ascendant - een doordrijver - en oppositie Maan: fascinatie voor magie; Neptunus conjunct Jupiter - versterkt het visionaire en verbeeldingrijke; Uranus oppositie Zon - wat is een mooiere typering voor een nieuwlichter? - eigengereide dwarsligger mag ook. In de marge zijn de transits voor 3-12-1489 (voor 12 uur 's-middags) aangegeven - de publicatiedatum van de Vita. »

» Vooral de transit van Saturnus en Uranus over de Maan vallen op. Als je in je leven nog geen kennis had gemaakt met melancholie of als je die energie altijd hebt vermeden zal Saturnus over je Maan je wel een tijdje melancholisch maken. Tegelijkertijd is er die rebelse en dwarse invloed van Uranus die extra energie levert om zijn eigen visie te verkondigen. Dat hij in deze periode bang was (Saturnus - Maan) en zich indekte staat hier duidelijk aan de hemel geschreven.

Curieus is verder zijn radix Mercurius op 28° Schorpioen. Van 1476 - 1480 vond rond 29° Schorpioen de Uranus - Neptunus conjunctie plaats, de grote conjunctie met een cyclus van plm 170 jaar die we in verband brengen met keerpunten in de wereldgeschiedenis. Deze grote conjunctie hoort thuis in het rijtje 1480 (Renaissance - de wedergeboorte van de antieke polytheïstische cultuur); 1650 (opkomst grote natiestaten, einde 80-jarige en 30 jarige oorlog); 1820 (de kaart van Europa opnieuw ingetekend na het Congres van Wenen; geboorte Karl Marx en Charles Darwin die onze huidige denkbeelden nog steeds bepalen); 1993 (Europa één; wéér wordt de kaart van Europa opnieuw ingetekend; opkomst van de toverformules 'International Community' en 'Peace Process' (Arafat slist volgens mij bewust als hij het zegt). Ficino's radix Mercurius - schrijversschap, boeken, ideeën communiceren - is onverbrekkelijk verbonden met de grote conjunctie die de Renaissance begeleidde. Bij een tijd van 13:14 staat deze Mercurius trouwens op zijn MC.

Een belangrijke reden om deze tekst onder je aandacht te brengen is de uitstekende beschrijving van de ideeën waarop de opleiding Intuïtieve Astrologie en Procesbegeleiding is gebaseerd en vooral ook vanwege het inzicht in de ontstaansgeschiedenis van deze ideeën. Ficino is een geestverwant. Zijn conflict is het onze. Binnen de astrologische wereld is er van tijd tot tijd discussie gaande over de grondslagen van de astrologie en wordt onvrede geuit over de verbinding van astrologie met psychologie. Volgens sommigen was de 'oude' astrologie niet psychologisch en beter en nauwkeuriger dan de onze; we zouden veel oude kennis zijn kwijtgeraakt. Een projectie op het verleden, toen alles beter was. Dus wordt gezocht naar een revival van oude duidingsregels en technieken om tot exacte en objectieve uitspraken te komen, niet alleen over iemands karakter - dat dan bijna onwrikbaar vast zou liggen - maar ook over wat hij of zij meemaakt in het leven. Van proces, groeien, psyche, beleving, verbeelding, relatie, keuze en eigen verantwoordelijkheid is dan geen sprake meer. Met exacte voorspellingen kun je steenrijk worden. Ooit een rijke astroloog ontmoet?

De roep om méér astrologie en minder psychologie of om een meer wetenschappelijke astrologie laait regelmatig weer op. In wezen gaat het om twee opvattingen - of liever gezegd: wereldbeelden - die vrijwel niet met elkaar te rijmen zijn. Discussie hierover wordt bemoeilijkt omdat 'de' astrologie en 'de' psychologie niet bestaan. Zowel huis-tuin-en-keuken psychologie als de psychologie die aan de universiteit wordt onderwezen gaat meer over logos dan over psyche, het is zielkunde zonder ziel. Jung en vernieuwers als James Hillman of Arnold Mindell (van Process Work) zul je aan de universiteit niet aantreffen.

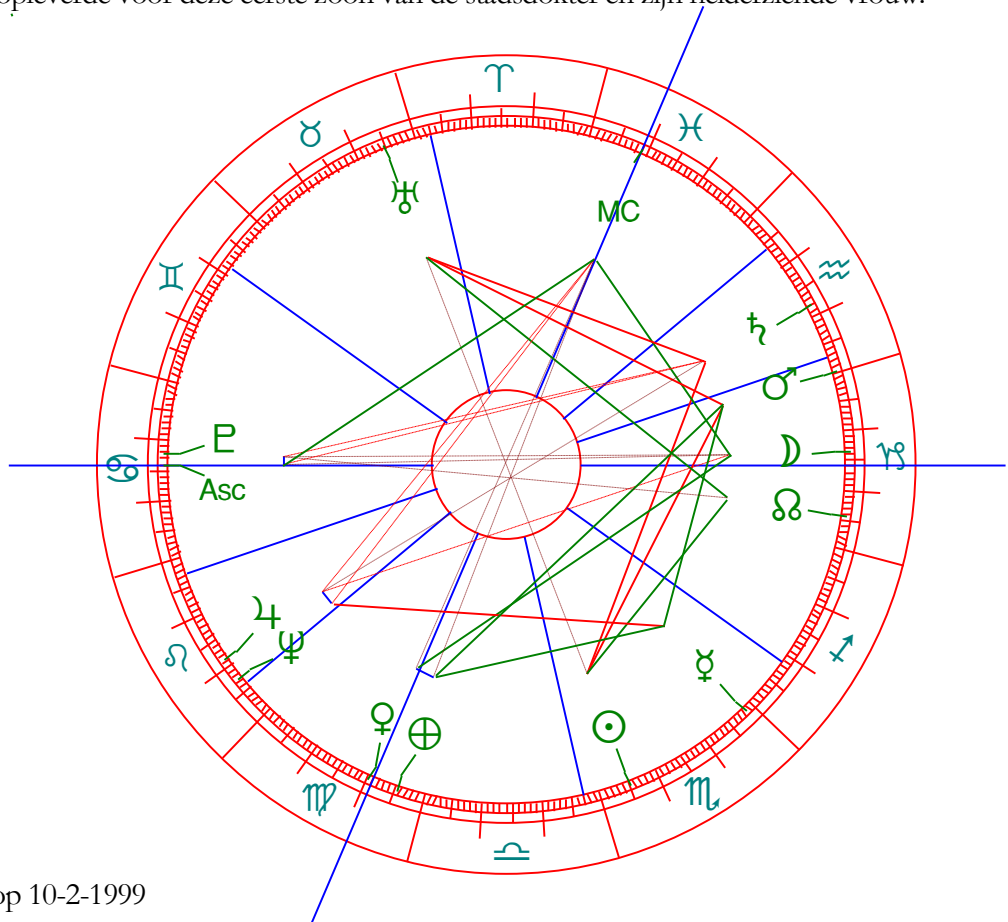
'Psyche' heeft meer met poëzie dan met letterlijke en begrijpbare betekenissen te maken - en dat maakt sommige mensen razend. Psychologie is kennis dragen van de ziel, haar kenmerkende eigenschap èn haar geschenk is inlevingsvermogen, fantasie, intuïtie. In plaats van te onderzoeken hoe we een beter gebruik kunnen maken van dit geschenk, is de wetenschappelijke wereld - lees: de huidige opvatting over de werkelijkheid - nog steeds bezig alles wat riekt naar 'ziel' uit te bannen. Maar goed, in 'de Hemel heeft Voeten in de Aarde' heb ik de religieuze ondertoon van dit conflict denk ik voldoende aangetoond. Ogenscheinlijk loopt de scheidslijn netjes tussen New Age alternatief en nuchter regulier door - maar als je verder kijkt zie je hem overal. In de kunst, muziek, theaterwereld, tussen allerlei soorten rekkelijken en preciezen en ook in de New Age wereld zelf: de controversen tussen Aristoteles en Plato is nog lang niet uitgewoed.

Jan de Graaf

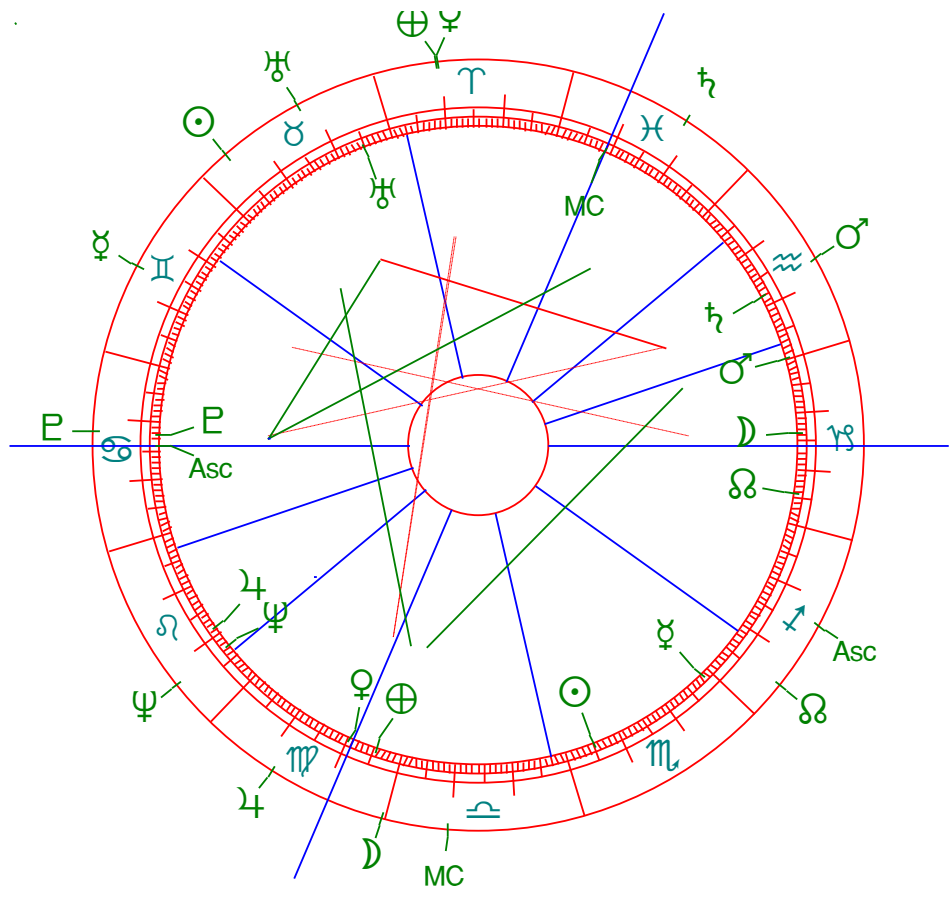
Horoscoop van Marsilio Ficino

Geboren op 19 oktober 1433 te Figline Valdarno bij Florence

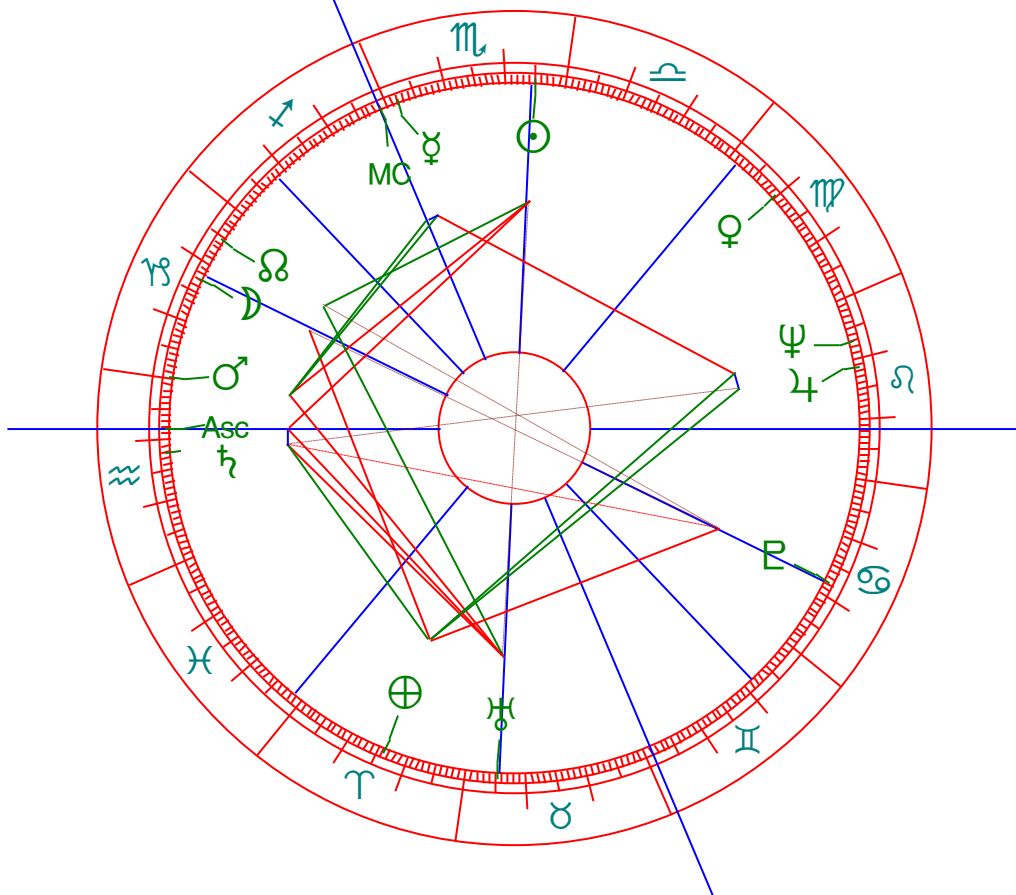
Om 21 pm toen, naar hij zelf vaak zegt in zijn boeken, Saturnus 'in de Ascendant' stond en daardoor een sombere horoscoop opleverde voor deze eerste zoon van de stadsdokter en zijn helderziende vrouw.

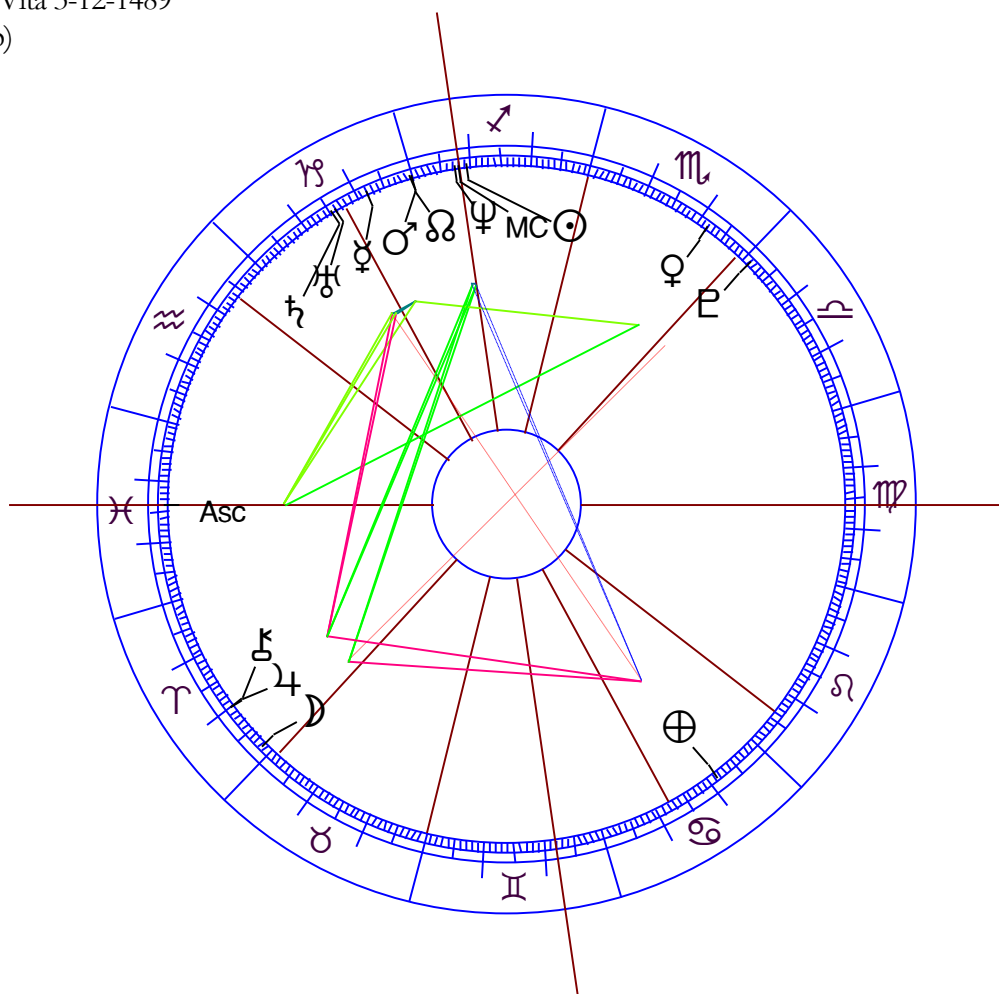
Secundaire directies op 10-2-1999

De horoscoop van 13.30 met Saturnus rijzend

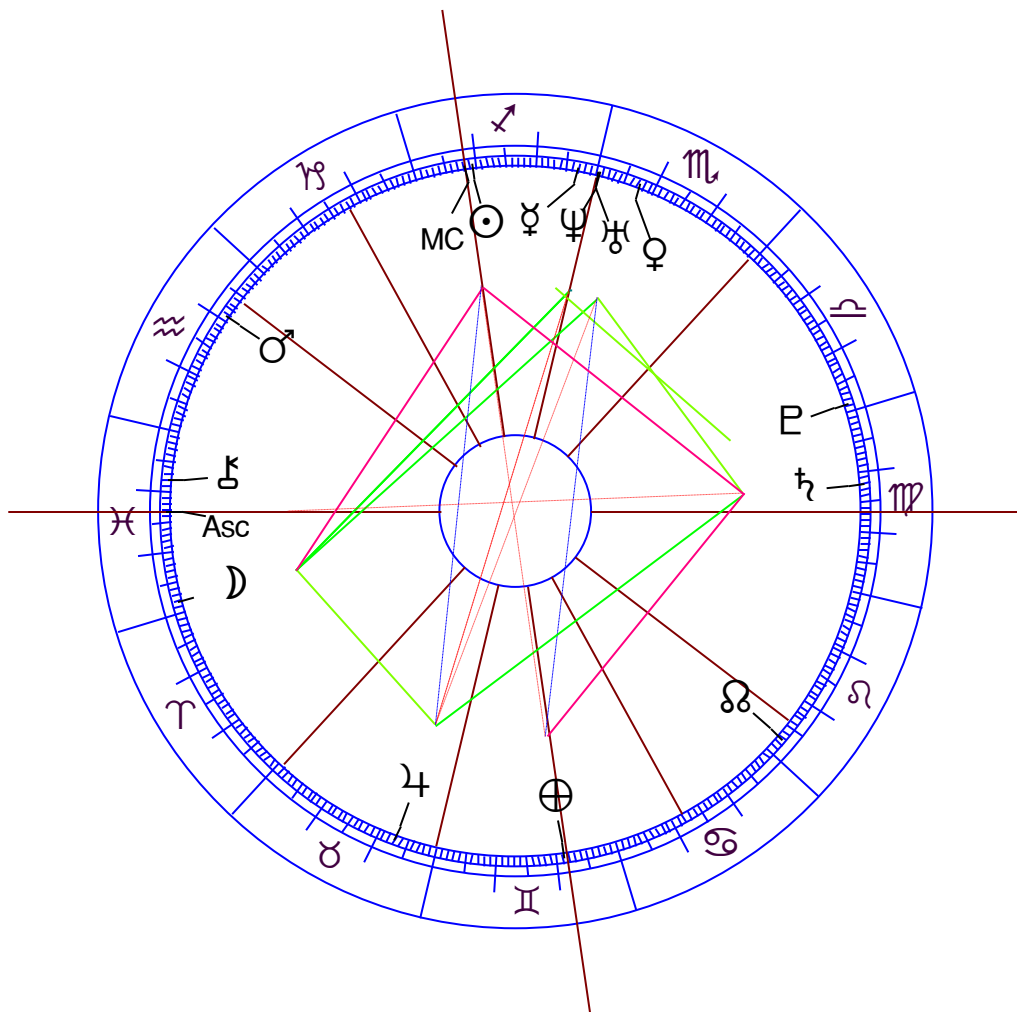

Publicatie Liber de Vita 3-12-1489
(12-uurs horoscoop)

Begin Renaissance Uranus Neptunus conjunctie
(cyclus circa 1300 - 1480 - 1650 - 1820 - 1993)

3-12-1478

ACTUELE ONTWIKKELINGEN

in astrologisch perspectief

**'er zullen tekenen zijn in Zon, Maan en Sterren'
(Openbaring van Johannes)**

APOCALYPS NOW

Naarmate 2012 nadert zijn er steeds meer mensen die voortekenen menen te zien van een grote transformatie die ons te wachten staat. Wat is daarvan serieus te nemen?

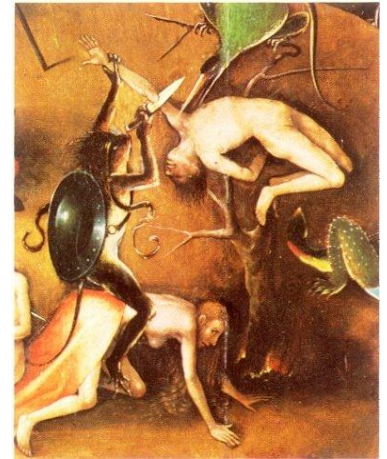
Doemdenken is van alle tijden. Elk jaar staat er wel ergens een profeet op, die het einde der tijden voorspelt. De meeste religies kennen een Eindafrekening, een laatste Oordeel, een laatste Dag. Zo'n Apocalyps ('uiteindelijke openbaring') is in de New Age, niet een ondergang maar een ommekeer. Tijdens de overgang van het Vissentijdperk naar dat van de Waterman zal een soort hemel op aarde worden gevestigd.

Dergelijke voorspellingen gaan meestal vergezeld van de verwijzing naar een astronomisch feit, een samenstand van planeten, een komeet, soms ondersteund door ingewikkelde berekeningen. 'Galactische uitlijning' bijvoorbeeld die in 2012 gepaard zal gaan met 'het openen van een poort naar hoger bewustzijn'. Vermoedelijk zullen er ook wel weer mensen op een berg gaan staan om de zondvloed te overleven - of zich maandenlang in een donkere grot terugtrekken om zich tegen kosmische straling te beschermen, zoals een aantal jaren geleden in Rusland gebeurde.

Toch is er wel degelijk wat aan de hand

In een reeks artikelen die ik daarover geschreven heb ga ik in op de tijdgeest in astrologisch perspectief. De bedoeling is om zowel onszelf en onze persoonlijke en spirituele ontwikkeling beter te begrijpen, als de ontwikkeling van het collectief, de mensheid, waarin we zijn ingebed. De volgende artikelen werden eerder gepubliceerd of als lesmateriaal verspreid. Je kunt ze vinden, lezen en downloaden op

www.inspiratiesite.nl/achtergrond.html

DE APOCALYPS
(HET LAATSTE OORDEEL)
(ca 1482, detail) door Jeroen Bosch
geschilderd tijdens de Uranus-Neptunus
conjunctie in die jaren)

Inhoud

ASTROLOGIE voor de 21e eeuw

frisse, originele en inspirerende informatie over astrologie en persoonlijke ontwikkeling. Een serie artikelen die je kunt downloaden van internet.

COACHING en chakra psychologie

Persoonlijke ontwikkeling gebaseerd op de zeven bewustzijnslagen en de dynamiek van het evenwicht.

PRAKTIJK Jan de Graaf

Reading, coaching, astrologische consulten, workshops en cursussen

BOEKEN

Verkrijgbare titels van de uitgeverij inspiratie en manier van bestellen.

jan de graaf uitgeverij inspiratie

boeken op het gebied van astrologie en persoonlijke ontwikkeling door Jan de Graaf
KvK 29033590 - Btw nr 569 37 957 B 01 - Bank 54 25 580 - Zuwe 32 - 2411 ZK Bodegraven
www.inspiratiesite.nl - email: jang@inspiratiesite.nl - tel 0172 - 645950

ASTROLOGIE VOOR DE 21E EEUW

WELKOM OP DE INSPIRATIESITE

De inspiratie website geeft toegang tot frisse, originele en inspirerende informatie over astrologie en persoonlijke ontwikkeling. Informatie die bruikbaar is voor jezelf, je eigen horoscoop en je eigen leven. Je krijgt inzicht in de kosmische achtergrond van belangrijke gebeurtenissen en prominente personen.

Ook over coaching en chakra psychologie vind je hier uitgebreide informatie.

HET AQUARIUS TIJDPERK EN DE HOOP OP 2012

Over de Eindtijd, de Maya kalender, voorspellingen voor het jaar 2012, Astrale inspiratie en beïnvloeding en de hoop op een grote bewustzijnsverandering. De conjunctie van de 'mysterieplaneten' Uranus en Pluto heeft in de jaren zestig gezorgd voor een spurt in bewustzijn. Hier begon de tijd van Flower Power, anti-autoritaire opvoeding en 'Mei68'. Alle thema's van toen komen terug nu ze van 2008 - 2015 opnieuw een aspect maken.

[Lees meer](#)

APOCALYPS NOW

De Renaissance (wedergeboorte) was een 'kanteltijd', een revolutie in bewustzijn. We zien een opmerkelijke parallel met de planeetstanden van nu en de voorspellingen over de Eindtijd met Kerstmis 2012. Het was de eeuw van Nostradamus, Calvin en Luther, van de Turk als Antichrist, van crisis en angst voor de toekomst - maar ook van grote ontdekkingsreizen en de opbloei van kunst en cultuur. Er was voorspeld, dat in 1484 een 'Kleine Profeet', een nieuwe Messias, het levenslicht zou zien; dat was rond de geboorte van kerkhervormer Maarten Luther. Zijn horoscoop werd zelfs vervalst om hem als heilsbrenger te kunnen propageren. Welke openbaring staat ons in 2012 te wachten?

[Lees meer](#)

MILLENNIUM: MUNDANE ASTROLOGIE

Saturnus en de Mysterieplaneten in actie in de wereld vanaf 1945: wonderen gebeuren elke dag. Een tijd van hippies, maar ook van angst voor de bom. Deze reis door de naoorlogse jaren - de ismes en idealen, de angsten en obsessies van de fifties tot en met heden - geeft een diepgaand inzicht in de werking van deze vormende krachten in onze eigen horoscoop. Met een uitstapje naar 'LEBENSREFORM': de door Neptunus en Pluto geïnspireerde vernieuwingsbeweging rond 1900: Jugendstil, Reform, Art Nouveau en Naaktcultuur: de wortels van de huidige New Age

[Lees meer](#)

REVOLUTIE IN BEWUSTZIJN

De Copernicaanse Omwenteling: hoe onze kijk op de hemel en op astrologie veranderde. We kwamen tot het besef, dat de hemel groter is dan de aarde, maar maakten we onszelf daarmee niet kleiner dan nodig? Hierin ondermeer een opmerkelijke verklaring van de Turkse schrijver en historicus Orhan Pamuk over de afwijzing van het lijnperspectief in de schilderkunst door de Islamitische wereld, zodat daar de ontwikkeling van nieuw perspectief stagneerde. Hij beschrijft de onrust die ontstaat onder de miniaturschilders aan het hof van de Sultan, als ze voor het eerst westerse schilderijen zien die met lijnperspectief zijn geschilderd.

[Lees meer](#)

DE MYSTERIEPLANETEN

Uranus, Neptunus en Pluto, de spelmakers van het lot. Met o.a. informatie over het zonnestelsel als model van ons kosmische zelf en onze plek in het heelal. Wat doen ze in je horoscoop? Wat mag je de komende jaren van ze verwachten? Voor welke persoonlijke keuzes kom je te staan?

[Lees meer](#)

BASICS in astrologie:

wat is het en wat kun je ermee? Over het duiden van planeten, tekens, huizen en aspecten. Voorbeelden van transits; o.a in de horoscoop van Julian Assange, de oprichter van WikiLeaks.

[Lees meer](#)

WESTERS FENG SHUI

Jezelf in harmonie brengen met de kosmos. Waarom blijft STONEHENGE ook na 5000 jaar fascineren? Wat valt er eigenlijk te zien en te beleven? En hoe kun je die beleving meenemen naar huis?

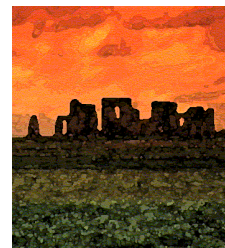
Deel I ORIËNTATIE IN DE KOSMOS

De spirituele dimensie van Zenith en MC.

Deel II YGGDRASIL - DE WERELDES

Bouw je eigen Stonehenge. Oefeningen om je verbonden voelen met Hemel en Aarde.

[Klik hier >>](#)

LIBER DE VITA

een baanbrekend werk uit de Renaissance over astrologie, magie en gezondheid door Marsilio Ficino. Het voorwoord dor Charles Boer geeft een goed beeld van de ontwikkelingen in die tijd en de betekenis van Ficino voor de psychologische astrologie

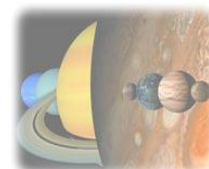
[Klik hier >>](#)

ONDER CONSTRUCTIE / PUBLICATIE IN 2011

DE ANTI- AUTORITAIRE ERFENIS:

Uranus en Pluto vormen tussen 2012 en 2015 zeven keer een vierkant. Deze knarsende en schurende planetaire energie brengt alle anarchistische thema's van de sixties weer tot leven: wat niet buigt zal barsten. Uranus speelt met de mythe van de vrijheid: van bevrijding tot fundamentele vrijheid. Daarnaast zijn er mogelijkheden voor de reparatie van Saturnus: je eigen broek ophouden en je eigen weg gaan. In aanbouw

NEPTUNUS IN VISSEN

Wereldwijd kosmopolitisme. De uitdaging om gestalte te geven aan de nieuwe mens. Neptunus loopt vanaf april 2011 in het teken Vissen. In aanbouw.

HET BETERE KOFFIEDIK

Navigeren op de sterren : transits en persoonlijke ontwikkeling. In aanbouw.

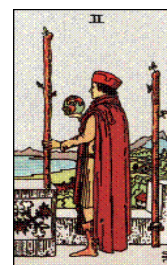
COACHING en chakra psychologie

kostenloze downloads:

HOVENIER IN EIGEN TUIN

Groei, volwassenwording en autonomie in de biologische, emotionele en spirituele ontwikkeling. Naast de lichamelijk volwassenheid (letterlijk: volgroeid zijn), kennen we de emotionele, mentale en spirituele volwassenheid. Tegelijkertijd is een deel van ons ook nog kind. Vanuit onze volwassenheid zijn we gewend om een beetje neer te kijken op dit kinderlijke, emotionele en onhandige stuk van onszelf.

[Lees meer >>](#)

FILOSOFIE & TEMPERAMENT

Ken Jezelf! Op zoek naar innerlijk licht. Van Socrates en Plato tot de Stoïcijnen. Als je de Griekse geschiedenis nagaat begrijp je wel waarom ze daar zowel de filosofie als de democratie moesten uitvinden: het was een driftig, wraakzuchtig volk, dat best wat hulp en aanmoediging kon gebruiken om zich te leren beheersen. Op de tempels in Delphi stonden aanmaningen om in alles maat te houden en niets te overdrijven, waaronder de bekende spreuk 'Ken Jezelf' (gnothi seauton). Op deze spreuk is onze cultuur nog steeds gebaseerd. [Lees meer >>](#)

VASALIS EN DE KRACHT VAN EEN STERK KARAKTER

Het gedicht 'Uittocht' en de horoscoop van M. Vasalis. De poëtische schokgolven van Vasalis zijn nog lang niet uitgewoed. De krachtige beeldentaal die uit haar verzen spreekt is fris gebleven. Over het gedicht 'Uittocht' in de bundel Vergezichten en gezichten (1954), wordt verschillend geoordeeld. Er is onder andere gesuggereerd dat dit gedicht over waarheid en leugen gaat; of over de bijbelse uittocht uit Egypte en dat 'blootsvoets' zou slaan op het doen van boete. De uittocht zou haar inspiratie betreffen, zodat ze hierna niets meer schrijven kon. Het gedicht is vooral uitzonderlijk vanuit het perspectief van persoonlijke groei. Je kunt het lezen als een radicale oproep om jezelf te vinden en van daaruit te leven. [Lees meer >>](#)

IK VIND MEZELF TE DIK

Overgewicht en astrale energie. In gesprek met Jolanda K. over eten, afvallen en 'het intuïtieve dieet'. Het kernwoord voor de maagchakra is *voldoening - Voldaan zijn*. Een onvoldaan gevoel op emotioneel niveau vertaald zich gemakkelijk naar een verstoord eetritme. Overeten is een patroon; evenals de tegenhanger hiervan: uit balans zijn door 'ondereten', te kieskeurig zijn, een slechte eetlust, moeite hebben met de opname en het verteren van voedsel.

[Lees meer >>](#)

NOG MEER ...

Op de Inspiratiesite vind je een aantal korte en langere artikelen over diverse onderwerpen, waaronder verschillen tussen Reiki en intuïtieve ontwikkeling; en

'**Pietje en zijn Vriendjes**' - mijn eerste boek, een curieus tijdsbeeld dat ik schreef op 8 jarige leeftijd ... met een verwijzing naar het chanson 'avec le temps' van Leo Ferre' - [lees meer >>](#)

CV Jan de Graaf: www.inspiratiesite.nl/achtergrond1.htm. Voor een uitgebreid curriculum en publicatielijst klik naar:

www.inspiratiesite.nl/CV%20en%20publicatielijst.pdf

INFORMATIE OVER ASTROLOGIE

op mijn website: <http://www.inspiratiesite.nl> informatie over

* de [Planeten](#) - een rondgang door de astronomie, de mythologie en de psychologie van de kosmos;

* je [Kernkwaliteiten](#) en je Sterrenbeeld

* de [Maan](#) in je horoscoop en de Maankalender

PRAKTIJK

Jan de Graaf en cursussen

JAN DE GRAAF is astroloog, lichaamsgericht therapeut, docent intuïtieve ontwikkeling en auteur van diverse boeken op het gebied van persoonlijke groei.

PRAKTIJK: astrologie en persoonlijke ontwikkeling

* JE GEBOORTEHOROSCOOP: een consult duurt plm 2 uur. Het gesprek wordt opgenomen en op cd gezet. € 135,-

* JAARHOROSCOOP: als vervolgesprek; hoe is het gegaan, waar sta je nu en wat zit er dit jaar voor je in het vat. € 110,-

* RELATIEHOROSCOOP: drie sessies met je partner om samen te kijken naar jullie relatie. Pakket € 375,-

* PAKKET HOROSCOOP EN PERSOONLIJKE ONTWIKKELING: je horoscoop plus een kennismaking met individuele begeleiding in twee vervolgsessies. Pakket € 245,-

* READING EN COACHING: beter functioneren van binnenuit

Een sessie Reading en Coaching kost € 80,-

AFSPRAKEN: MAIL jang@inspiratiesite.nl / tel 0172-645950

Cursussen en workshops

Kijk op de website van het Essence College waar ik les geef voor een overzicht van de mogelijkheden vwb intuïtieve ontwikkeling en de opleiding tot Healer, Reader en Reader-Coach.

www.essencecollege.nl

BOEKEN

op het gebied van astrologie
en persoonlijke ontwikkeling

BOEKEN EN PUBLICATIES

In de loop der jaren heb ik diverse boeken geschreven op het gebied van persoonlijke ontwikkeling. Op de website vind je 'inkijkjes' van deze boeken om een indruk te geven van de inhoud.

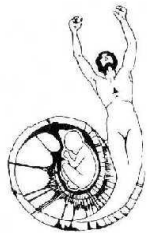
BESTELLEN:

door overmaken op rekening. nr. 54 25 580 t.n.v. Uitgeverij Inspiratie te Bodegraven. **Verzendkosten:** bij bestellingen vanaf € 40,- betaalt u geen verzendkosten; daaronder een bijdrage van € 2,- per zending. Voor alleen de Maankalender cq het Rebirthing boekje is dit € 1,-. Verzendkosten naar België op aanvraag.

'Mythen van de Dierenriem' en 'Astro Cards' zijn in herdruk. APO - Astrologie en Persoonlijke ontwikkeling is uitverkocht. Verkrijgbaar zijn momenteel:

 De Astrale Werkelijkheid – *het ontwikkelen van bewustzijn in de droomwereld*. Astrale energie doorzien helpt om je zekerder te voelen, minder beïnvloedbaar te zijn en stelt je in staat om helderheid te verkrijgen waar eerder alles mistig leek. Je leert om misleiding en illusies te doorzien en met meer gemak je eigen groei te bevorderen. Zie de tekst hiernaast. ISBN 97- 90-71495-07-6 Paperback 192 pag. € 18,90

 Rebirthing - *verbonden ademen* informatieboekje over de Rebirthing Ademmethode. Je adem is in computertermen de *interface* tussen voelen en denken. Rebirthing is een ademhalingsmethode die je in contact brengt met je eigen levensenergie. Deze methode verlost je van belemmeringen en psychische spanningen, zodat je zowel fysiek als geestelijk vrijer kunt ademen. Zowel de ademtechniek wordt beschreven als het persoonlijke proces dat hierdoor in gang wordt gezet. De adembevrijding maakt bewust van grenzen en beperkingen zodat die kunnen worden opgeruimd. Ook het hyperventilatiesyndroom en vijf dominante bewustzijnsfactoren die belangrijk zijn voor geestelijke en emotionele groei worden beschreven, alsmede het toepassen van de affirmatie techniek.

Informatieboekje, 22 pagina's, met foto's, 5e herziene druk € 3,25

 De Hemel heeft Voeten in de Aarde - *astrologie als persoonlijk en spiritueel pad*. Astrologie gaat over onze oriëntatie in de ruimte; het leven op aarde en de goden van vuur, lucht, aarde en water die ons daarbij van oudsher terzijde kunnen staan. Tot ver voorbij de Renaissance waren hemel en aarde innig verbonden. Je kon de hemel 'lezen' om te weten hoe het hier beneden toeging, maar ook andersom. De kwaliteiten van planeten en tekens waren overal op aarde zichtbaar. Alles wat mooi en zacht is en lekker ruikt toont de kwaliteiten van Venus; Mars openbaart zich in ijzer en ruzie en de kleur rood; wie in de greep van Saturnus was geraakt en dus ten prooi aan depressie of ziekte kon genezen door Venus in te zetten: een bloemetje naast je bed, druiven eten, lichte opbeurende lectuur en zo meer. Het bloemenstalletje in de hal van het ziekenhuis doet nog steeds goede zaken; maar we zijn tegenwoordig de sleutel kwijt om het verband te zien. Veel van onze gewoontes en tradities verwijzen naar een tijd, dat je de wereld astrologisch kon duiden. Voor de moderne astroloog is dat nog steeds zo. 'Planeten' zijn gewoon natuurkrachten die we in en om ons heen kunnen waarnemen en waardoor we onszelf en de mensen om ons heen beter kunnen begrijpen. ISBN 97- 90-71495-04-3 Paperback 224 pag. € 14,50

Jan de Graaf *uitgeverij* *inspiratie* Reader Filosofie en Astrologie

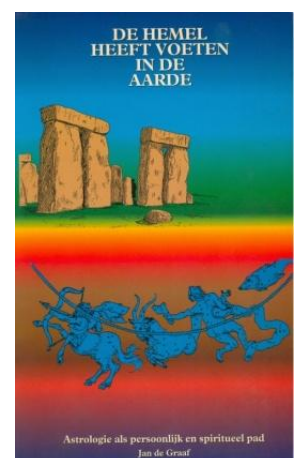
DE ASTRALE WERKELIJKHEID

over het ontwikkelen van bewustzijn in de droomwereld

Wat is echt - wat virtueel?

De invloed van tv en internet maakt, dat we virtueel overal bij aanwezig zijn. Maar, hoe echt is een ervaring, hoe oprecht zijn onze contacten via de sociale media? De grenzen tussen de 'echte' en de 'virtuele' werkelijkheid gaan steeds meer vervagen.

Dit boek gaat over intuïtie, helder weten - en hoe je kunt focussen op wat wezenlijk belangrijk voor je is. Al lezend onderzoek je de stof waarvan dromen zijn gemaakt - en dus het wonder van de slaap en van astraal bewustzijn.

MAANKALENDER - verandering en groei van maand tot maand

Een uniek middel om de invloed van de Maanfasen in je leven te volgen en er gebruik van te maken! De nieuwe Maan is van oudsher beschouwd als een nieuw begin; een tijd om te zaaien, dingen helder te krijgen en anders aan te pakken. Zo'n nieuwe Maan valt altijd in een bepaald huis van je horoscoop. Je krijgt de kalender daarom met een computerberekening. Daarop is precies te zien in welke huizen (ervaringsgebieden) van je horoscoop de nieuwe Manen vallen - en dus ook welke thema's deze maan(d) voor jou van belang zullen zijn! De kalender begint op het moment van bestelling, waarvoor je de datum-, tijd- en plaats van geboorte op moet geven.

5e herziene druk, met computer uitdraai persoonlijke gegevens; inclusief verzendkosten. Prijs € 9,- plus verzendkosten € 10,-

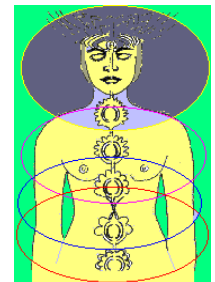
PROJECTIE, OVERDRACHT EN TEGENOVERDRACHT

Beeldvorming en 'plaatjes': de vicieuze cirkel van beelden. Zowel in persoonlijke relaties als bij alle vormen van hulpverlening, coaching, reading e.d. is beeldvorming bepalend voor het succes of falen ervan. Projectie heeft ook een helende werking in contact: 'gezien worden' is van levensbelang. Reader voor de Coaching opleiding. Ringband, 19 pagina's, € 10,-

CHAKRA PSYCHOLOGIE

Persoonlijke ontwikkeling, zeven bewustzijnslagen en de dynamiek van het evenwicht. Bewustwording is in tegenstelling van wat vaak gedacht wordt geen mentaal proces. Je kunt van alles gelezen hebben en ontzettend veel begrijpen - en emotioneel nog aan het begin staan van een daadwerkelijk veranderingsproces. Chakra psychologie bestaat dan ook voornamelijk uit oefeningen om de verschillende lagen van bewustzijn die ze vertegenwoordigen beter te leren kennen. Reader voor de Coaching Opleiding. Ringband 18 pagina's € 10,-

HET HELEN VAN WROK EN MOK

De kunst van het wraak nemen, quitte spelen, vergeven en zegenen in de emotionele werkelijkheid. Eigenlijk gaat het steeds weer om een proces van uit je trots stappen om in je hart te komen en de verschillende manieren om dat te bereiken. Reader voor de Coaching opleiding. Ringband 20 pagina's € 10,-

ASTROLOGIE EN THERAPIE - wegen tot verandering en groei

De kenmerken van een aantal belangrijke op ontplooiing gerichte therapievormen en de koppeling aan astrologie komen uitgebreid aan de orde: Gestalt, Jung en op Jung gebaseerde astrologie, Psychosynthese, Process Oriented Psychology, Lichaamsgerichte Therapie. De horoscopen van de stichters van deze scholen geven een verrassend inzicht in de aard van hun leer en methodiek. Door deze horoscopen als voorbeeld te nemen wordt tevens een verhelderende indruk gegeven van de manier waarop astrologie inzicht kan verschaffen en essentiële thema's kan aangeven die van belang zijn bij de persoonlijke ontwikkeling. Ringband, 85 blz., met afbeeldingen. Nog enkele exemplaren € 12,50

Bestellen: zie de informatie op de vorige bladzijde.